

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

MANTAS KOLODZIEJUS

II kurso studentas

**JAV IR VENESUELOS SANTYKIAI: VENESUELA JAV UŽSIENIO
POLITIKOJE 2017 METAIS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Dr. Dovilė Jakniūnaitė

Vilnius, 2019

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Kolodziejus M. JAV ir Venesuelos santykiai: Venesuela JAV užsienio politikoje 2017 metais: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė D. Jakniūnaitė. – V., 2019. – 46 p.

Reikšminiai žodžiai: Venesuela, Jungtinės Amerikos Valstijos, užsienio politika, sankcijos, grėsmė, tapatybė, saugumizavimas, režimas, demokratija, rinkimai.

Šiame darbe nagrinėjama JAV ir Venesuelos užsienio politika nuo 2017 m. pradžios iki 2017 m. rugpjūčio mėn. Pateikiama santykių analizė ir pristatomas santykių kompleksiskumas. Tuomet dvišalė užsienio politika nagrinėjama per grėsmės prizmę pasitelkiant diskurso ir turinio analizės metodus. Analizė atliekam nagrinėjant oficialiuosius JAV įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios šaltinius žiūrint į žmogaus teisių pažeidimų, atsakomybės imtis veiksmų ir demokratijos principų temas. Tyrimas siekia pateikti Venesuelos vaizdinį JAV užsienio politikoje pasirinktu laikotarpiu.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (JAV ir Venesuelos santykiai: Venesuela JAV užsienio politikoje 2017 metais) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Mantas Kolodziejus

(parašas)

Turinys

Įvadas.....	6
1. Teorinis pagrindas	10
1.1. Poststruktūralizmas – tapatybė ir užsienio politika.....	10
1.2. Venesuelos priešprieša JAV hegemonijai.....	11
1.3. JAV pasirinkimas – Talk softly, sanction softly	13
2. Metodologija.....	16
2.1. Tyrimo dizainas.....	16
2.2. Grėsmės lygis	17
2.3. Kaip žiūrėti į šaltinius?	20
2.4. Diskurso analizės atlikimas.....	21
3. Tyrimo rezultatai	22
3.1. Įstatymų leidžiamoji valdžia – Atstovų rūmai	22
3.2. Įstatymų leidžiamoji valdžia – Senatas	27
3.3. Įstatymų vykdomoji valdžia – Vakarų pusrutulio reikalų biuras	29
3.4. Įstatymų vykdomoji valdžia – Baltieji rūmai.....	32
3.5. Įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios palyginimas	37
Išvados	39
Literatūros ir šaltinių sąrašas	41
Summary.....	45

Įvadas

Karštaisiais pasaulio taškais XX a. 2 deš., kurie tapo tarptautinės politinės arenos šachmatų lenta neabejotinai galima laikyti Artimuosius rytus bei Ukrainą, tačiau į šį apibūdinimą palaipsniui galima įrašyti ir Pietų Amerikos dalį – Venesuelą. Nors užsienio valstybes įtraukiančių karinių konfliktų čia kol kas nėra, bet pasaulio politikos lyderių retorika griežtėja, kol galiausiai naujienų portaluose sužiba, žinoma, labai ryškiomis nuspalvintas, JAV prezidento Donaldo Trumpo pasisakymas apie galimybę panaudoti karinę intervenciją Venesueloje¹.

Stambius naftos rezervus turinčios valstybės ekonomika didžiąja dalimi yra priklausoma nuo naftos produktų prekybos. Pastarųjų kelių dešimtečių situacija lėmė, kad naftos verslą monopolizavo pati valstybė ir tai leido reikšmingą valstybės biudžeto dalį formuoti iš valstybinių (angl. state owned) kompanijų pelno. Nuo 2000 m. kilusios barelio kainos Venesuelai davė galimybę palaipsniui formuoti naujos regiono lyderės vaidmenį bei didelę dalį pelno skirti socialinėms programoms. Akivaizdu, kad pagal šį scenarijų Venesuelos ekonomika tapo vis labiau priklausoma nuo pasaulinių naftos kainų bei stambiausių ekonomikų – svarbiausių pasaulio politinių žaidėjų. Masinis 2014 m. naftos rinkos perpildymas numušė į rekordines aukštumas pakilusias barelio kainas ir tai tiesiogiai atsiliepė Venesuelos bendrajam vidaus produktui (BVP)². Per ketverius metus BVP sumažėjus apie 40 proc. valstybėje įsivyravo ekonominė krizė, o nebegalėjus palaikyti išsikeltų socialinių programų – ji peraugo į rimtas humanitarines problemas, kurios vis labiau šmėžuoja ir tarptautiniu lygmeniu³.

Didžioji dalis pasaulio ekonomikos, ypač Pietų Amerikoje, yra formuojama per JAV dolerio (USD) prizmę, tad galima teigti, kad Jungtinės Valstijos turi pasaulinį sankcijų monopolį. Nors sankcijos įvairiems asmenims bei įmonėms Venesueloje iš Baltųjų rūmų buvo inicijuotos jau nuo 2015 m.⁴, tarptautiniame lygmenyje augančios įtampos kulminacija tapo 2017 m. rugpjūčio mėn. JAV paskelbtos ekonominės sankcijos Venesuelai, draudžiančios vyriausybės bei jai priklausančių naftos įmonių finansavimą⁵. Šie JAV veiksmai vainikuoja abipusius kelių dešimtmečių valstybių santykius ir yra Jungtinių Valstijų užsienio politikos išraiška. Derėtų nepamiršti, kad tokie veiksmai vyksta komplikuo tame ekonominiame ir politiniame kontekste, nes valstybes sieja naftos importas

¹ Paul Dallison, „Donald Trump asked if he could invade Venezuela“, 2018. <<https://www.politico.eu/article/donald-trump-asked-if-he-could-invade-venezuela/>> [Žiūrėta 2019 01 18].

² Paul Antonopoulos, Drew Cottle, „Venezuela’s 2017 Crisis: A Failed Bolivarian Experiment or a Legitimate Claim of US Imperialism?“, *Critique*, 46(1), 2018, 55-56.

³ Yiemy Marian, „From happiness to misery: Venezuelans lost an average of 10 kg in weight last year“, 2018. <<https://latinamericanpost.com/20623-from-happiness-to-misery--venezuelans-lost-an-average-of-10-kg-in-weight-last-year>> [Žiūrėta 2019 01 18].

⁴ U.S. Department of the Treasury, <<https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/pages/venezuela.aspx>> [Žiūrėta 2018 06 13].

⁵ The White House, EO13808. <<https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13808.pdf>> [Žiūrėta 2019 01 18].

ir eksportas. Nors 2016 m. viso JAV naftos žaliavų poreikio Venesuelos produktai sudarė 8,9 proc., tačiau žvelgiant į Venesuelos naftos žaliavų eksportą, net 48 proc. sudarė prekyba į Jungtines Valstijas⁶. Tai lyg ir turėtų parodyti, kad JAV nėra taip stipriai priklausoma nuo Venesuelos naftos, kaip Venesuela nuo amerikiečių rinkos, tačiau nereikėtų žvelgti į situaciją vien tik iš ekonominės perspektyvos, nes 1986 m. Venesuelos vyriausybei priklausanti įmonė Petroleos de Venezuela S.A. (PDVSA) įsigijo JAV pietinei pusei reikšmingos naftos perdirbimo įmonės CITGO kontrolinį akcijų paketą⁷. Importas per Meksikos įlankos valstijose esančias perdirbimo įmones sudaro 10 proc. bendro naftos importo į JAV, tačiau galiausiai turėdama visą CITGO akcijų paketą, Venesuela gali pilnai manipuliuoti įmone, o perdirbimo įmonių aktualumas JAV ekonomikai lėmė, kad 2017 m. Donaldui Trumpui pasirašius prezidentinį orderį (angl. presidential executive order), vėliau CITGO buvo padaryta išimtis⁸ ir sankcijos iš JAV pusės įmonei nebuvo taikomos⁹. Svarbiausias šios situacijos aspektas yra skolos, kurias Kinijai ir Rusijai turi Venesuelos vyriausybė. Būtent Rusijos valstybinei įmonei Rosneft už finansinę pagalbą Venesuela įkeitė 49,9 proc. CITGO akcijų, o neįvykdžius finansinių įsipareigojimų už pagalbą, Rusija taptų didžiausia JAV viduje esančių naftos perdirbimo įmonių bendrasavininke – tai yra didžiulė grėsmė Jungtinių Valstijų energetiniam saugumui¹⁰. Akivaizdu, kad šis sandoris tiesiogiai atsiliepia dvišaliams JAV ir Venesuelos santykiams.

Net ir gilėjant bene didžiausiai krizei per visą Pietų Amerikos moderniąją istoriją, intervencija prieš demokratiškai išrinktą vadovą, kuris toliau lemia pačiai valstybei ir JAV netinkamus sprendimus, nėra galima. Stambiausia Venesuelos naftos rinka suinteresuota, kad prezidentas Nicolas Maduro pasitrauktų iš valdžios, tačiau demokratiniai saugikliai riboja galimybes imtis stipresnių nei ekonominės sankcijos veiksmų¹¹. Nors sankcijų efektyvumo tyrimai

⁶ Observatory of Economic Complexity duomenys. <https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/ven/show/2709/2016/> [Žiūrėta 2019 01 18].

⁷ „Citgo is key link between US and Venezuela“, *Jamaica Observer* 2017. <http://www.jamaicaobserver.com/business-report/citgo-is-key-link-between-us-and-venezuela_117325?profile=1442> [Žiūrėta 2019 01 18].

⁸ Išleisus EO13808, kuris draudžia Venesuelos vyriausybės ir jai priklausančių įmonių finansavimą, taip pat buvo išleistos ir licenzijos (angl. General Licenses), kurios pagrinde leidžia vykdyti įvairius mokėjimus su CITGO nepaisant to, kad įmonė per PDVSA priklauso Venesuelos vyriausybei. Žr. U.S. Department of the Treasury. <<https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20170825.aspx>> [Žiūrėta 2019 01 18].

⁹ Timothy Cama, Meghan R. Wilson, „Trump exempts Citgo from Venezuela sanctions“, 2017. <<https://thehill.com/policy/energy-environment/348007-trump-exempts-citgo-from-venezuela-sanctions>> [Žiūrėta 2019 01 18].

¹⁰ Kenneth P. Vogel, „Former Trump campaign chief’s firm quietly inked Citgo deal“, 2017. <<https://www.politico.eu/article/former-trump-campaign-chiefs-firm-quietly-inked-citgo-deal/>> [Žiūrėta 2019 01 19].

¹¹ Francisco Rodriguez, Why More Sanctions Won’t Help Venezuela, 2018. <<https://foreignpolicy.com/2018/01/12/why-more-sanctions-wont-help-venezuela/>> [Žiūrėta 2019 01 19].

dažniausiai pabrėžia jų politinį svorį ir retu atveju jų ekonominiai faktoriai suveikia¹², JAV pasirinkimas atkirsti Venesuelą nuo galimybės plėsti ekonomiką per USD ne tik gilina esamos vadovybės problemas priimant politinius sprendimus, bet potencialiai gali atsilipti ir Venesuelos visuomenei. Tuo tarpu, Europos Sąjunga (ES) išreiškė palaikymą venesueliečiams ir tikina, kad nepaisant griežtos retorikos Maduro, galimi politiniai ir ekonominiai veiksmai bus apgalvoti taip, kad nesunkintų prastos gyventojų padėties¹³.

Pagrindinė nuomonė, kurios laikėsi JAV sankcionuodama valstybės vadovus bei įmones buvo siekis, kad 2018 m. numatytuose rinkimuose žmonės patys turėtų galimybę laisvai išrinkti naują prezidentą ir taip pradėti keisti susiklosčiusią situaciją¹⁴. Deja, 2018 m. gegužės rinkimų rezultatai nuvylė – Nicolas Maduro buvo išrinktas naujai 6 metų kadencijai. Šių rinkimų, kaip neteisėtų bei pažeidžiančių demokratinius principus, nepripažino JAV ir didžioji dalis vakarietišku valstybių¹⁵. Šiuos valstybių pereiškimus sekė tolimesnės Baltųjų rūmų (neįtraukiant ES, Kanados bei kitų didžiųjų politinių veikėjų) sankcijos aukščiausiems Venesuelos vadovams bei vadovybei, kurie prisideda prie politinės situacijos, nevengiamos vadinti Maduro režimu¹⁶. Galiausiai, kaip anksčiau minėta, preita prie tokių griežtų D. Trump pareiškimų apie galimą karinę intervenciją į Venesuelą ar opozicijos lyderio Juan Guaido pripažinimą teisėtu valstybės prezidentu¹⁷.

Šie komplikuoti įvykiai Venesueloje bei delikatus dvišalis ekonomis priklausymas peraugantis net į JAV nacionalinio energetikos saugumo iššūkius tampa aktuali tarptautinių santykių (TS) tyrimų objektu. Didžiulis JAV įtakos Pietų Amerikoje, įskaitant ir Venesuelą, vaidmuo skatina žvelgti į situaciją per JAV užsienio politikos prizmę, juolab kad nusigręždamas nuo vakarietišku standartų, Maduro atsisuka į amerikiečių ideologinius konkurentus – Rusiją, bei *rogue states* (liet. nesąžiningos valstybės). Humanitarinės krizės mąstas, USD prekybinis monopolis ir Baltiesiems rūmams nepriimtinas režimas pastato JAV į kontraversišką padėtį: griežtą retoriką reikia derinti su tolimesniais realiais veiksmais.

¹² Thomas Biersteker, „UN sanctions and peace negotiations: possibilities for complementarity“, *Oslo Forum Papers*, January, 2015. <<https://www.hdcentre.org/wp-content/uploads/2015/02/Oslo-Forum-Paper-UN-sanctions-and-peace-negotiations.pdf>> [Žiūrėta 2019 01 19].

¹³ Council of the European Union, „Venezuela: Council adopts conclusions“, 2018. <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/28/venezuela-council-adopts-conclusions/>> [Žiūrėta 2019 01 18].

¹⁴ U.S. Department of the Treasury, “Presidential Elections Announced in Venezuela”, 2018. <<https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2018/02/278129.htm>> [Žiūrėta 2019 01 19].

¹⁵ Stefano Pozzebon, Jason Hanna ir Flora Charner, „Venezuela's Maduro starts another six-year term despite pressure from neighbors“, 2018. <<https://edition.cnn.com/2019/01/10/americas/venezuela-nicolas-maduro-sworn-in-second-term/index.html>> [Žiūrėta 2019 01 19].

¹⁶ The White House, <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/venezuela_eo_13835.pdf> [Žiūrėta 2019 01 19].

¹⁷ Chris Riotta, „Trump ‘considering recognising’ Venezuela opposition leader as president in radical move to push regime change“, 2019. <<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-venezuela-president-nicolas-maduro-moros-juan-guaido-regime-change-a8729691.html>> [Žiūrėta 2019 01 18].

Šiame komplikuo­tu­me JAV ir Venesuelos bendravime derėtų supras­ti, kiek daug faktorių formuo­ja­ma JAV užsienio politiką. Didelę dalį nuomonės, žinoma, formuoja ir žiniasklaida, tačiau retai kalbama apie pačių JAV institucijų išraišką šiuose dvišaliuose santykiuose, pasigendama oficialaus valstybės politikos diskurso konteksto. Pasikeitus Jungtinių Valstijų vykdomajai valdžiai ir sugriežtinus savo veiksmus, šio rašto darbo **tikslas** yra iš­ti­ri, kaip pagrindinės JAV užsienio politiką formuojančios institucijos savo viešajame diskurse kalba apie situaciją ir galimus politikos pokyčius santykiuose su Venesuela atėjus naujai JAV prezidento administracijai bei blogėjant situacijai pačioje Venesueloje. Darbo tikslui pasiekti keliami pagrindiniai **uždaviniai** – (1) įvertinti besikeičiantį Venesuelos, kaip grėsmės, suvokimą JAV politikoje; (2) išnagrinėti JAV įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios oficialius pasisakymus ir pristatytus dokumentus; (3) Išnagrinėjus šaltinius, pristatyti, kaip JAV kalba apie santykius su Venesuela ir kokią tolimesnę ateitį juose brėžia. Šio darbo **objektas** yra Jungtinių Valstijų ir Venesuelos santykiai 2017 m. pirmojoje pusėje, kurių nagrinėjimui pasitelkiami turinio ir diskurso analizės metodai.

1. Teorinis pagrindas

Pristačius JAV ir Venesuelos santykių kompleksiskumą, būtina paaiškinti, kas yra poststruktūralistinė tarptautinių santykių teorija, kurią pasitelkiant toliau vystomas tyrimas. Šioje darbo dalyje pristatomos pagrindinės Venesuelos ir JAV užsienio politikos, tapatybės ir diskurso idėjos. Iki dabartinių santykių atvedusius kontekstinius faktorius būtina aptarti – be jų nebūtų galima suvokti tolimesnių 2017 m. abiejų valstybių santykių.

1.1. Poststruktūralizmas – tapatybė ir užsienio politika

Poststruktūralizmo studijų objektu yra laikomas dviejų kintamųjų – užsienio politikos ir tapatybės – tarpusavio ryšys¹⁸. Atsiradusi praėjusio amžiaus 8 dešimtmetyje, ši tarptautinių santykių teorija, anot Lene Hansen, labiausiai buvo formuojama tokių autorių, kaip R. Ashley, R. Walker, J. Der Derian, M. Shapiro, D. Campbell, C. Weber, I. B. Neumann ir O. Wæver¹⁹. Poststruktūralistai teigia, kad tapatybės ir užsienio politikos negalima atskirti, nes į ryšį tarp šių kintamųjų galima pažvelgti iš abiejų pusių – reiktų suvokti, kad ne tik užsienio politika yra formuojama pagal tapatybės pobūdį, bet ir pati tapatybė keičiasi formuojama užsienio politikos. Žvelgiant iš socialinių mokslų perspektyvos, tai dar pagrindžiama ir socialine tikrove, esą šie du kintamieji perleidžiami ir per socialinę prizmę. Būtų galima pagalvoti, kad šie teoriniai svarstymai gali pasimesti tarp kitų tarptautinių santykių teorijų, tačiau Lene Hansen savo knygoje “Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War” teigia, kad nuo konstruktyvizmo bei liberalizmo teorijų poststruktūralistinė perspektyva skiriasi savo kontekstualumu bei užtikrintais argumentais, esą tapatybė negali būti tiesiog atskiras nuo užsienio politikos konstruktas²⁰.

Konkrečiau apibūdinant, poststruktūralistinė teorinė prieiga skirta kritiškai ištirti, kaip sudarytas pasirinktas tarptautinių santykių objektas per politinį diskursą²¹. Žinoma, toks aiškinimas daugiausia koncentruojasi į verbalinį šaltinių lauką, nes diskurso epistemologija labiau suvokiama kaip verbalinė nei neverbalinė²². Per detalią kalbos šaltinių analizę bei taikant įvairias pagalbines sritis, net tokias kaip geneologija, dekonstrukcija, semiotika, intertekstualumas bei kitas, savo empiriniais skirtumais poststruktūralizmas stoja į priešpriešą su kitomis, labiau objektyvumu grindžiamomis, tarptautinių santykių teorijomis – realizmu bei neorealizmu²³.

Nors konstruktyvistinė tarptautinių santykių prieiga, kuri labiausiai koncentruojasi į nematerialias idėjas, turi keletą epistemologinių krypčių, jas iš dalies galima pritaikyti ir

¹⁸ Lene Hansen, *Security as practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*, 2006 1-2.

¹⁹ Hansen, VIX.

²⁰ Hansen, 1-2.

²¹ James Der Derian, M. J. Shapiro, *International/Intertextual Relations. Postmodern Readings of World Politics*, 1989 IX.

²² Hansen, 20.

²³ Der Derian, IX.

poststruktūralistinei pozicijai. Nagrinėjant priežastinį ryšį tarp kintamųjų, konvencinis konstruktyvizmas užduoda klausimą *kodėl*, o labiau kritinis teorijos požiūris aiškina problemas per klausimą *kaip*²⁴.

Poststruktūralizmui, žvelgiant ontologiškai, labai svarbi yra kalba, kuri ir suteikia kintamiesiems reikšmes bei išreškia tapatybę. Nors konstruktyvizmas ir racionalizmas labiau atskiria idėjinius ir materialiuosius faktorius bandant aiškinti užsienio politiką ir tapatybę, tačiau poststruktūralistinė perspektyva šiuos du kintamuosius, idėjas ir materialumą, aiškina per kalbinę struktūrą neatskiriant vieno nuo kito, esą atskirai jie neturėtų naudingos reikšmės aiškinimui²⁵. Nors atrodytų, kad racionalizmas ir konstruktyvizmas teigia, esą užsienio politika formuojama per tapatybę, o poststruktūralistinė perspektyva aiškinimą formuoja iš kitos pusės – užsienio politika labiau įtakoja tapatybę²⁶, Hansesn žvelgdama iš poststruktūralizmo pusės vis tiek pabrėžia abipusį šių dviejų kintamųjų ryšį – tačiau teigia, kad derėtų atsisakyti priežastingumo ryšio. Nors kitos, aukščiau minėtos teorijos, atskyrusios priklausomąjį ir nepriklausomąjį kintamuosius, sprendžia savo uždavinius per jų priežastinį ryšį, poststruktūralistinė perspektyva, anot autorės, skatina tokio požiūrio atsisakyti ir veikiau žvelgti, kaip būtent per politinį diskursą tapatybė ir užsienio politika susiję ir yra formuojami tarpusavyje²⁷. Nors toks priežastingumo atsisakymas gali kelti epistemologinių abejonių – tarsi nelieka jokių metodologinių principų, bet diskurso taikymas žvelgiant į tapatybę ir užsienio politiką abejones išsklaido.

1.2. Venesuelos priešprieša JAV hegemonijai

Derėtų trumpai nupasakoti kontekstines iki dabartinių JAV ir Venesuelos santykių atvedusias problemas, kurios yra svarbios tolimesniam tyrimui. Kaip jau minėta anksčiau, Venesueloje susiklosčius situacijai, kuomet naftos verslas buvo monopolizuotas vyriausybės, lūžio tašku santykiuose su JAV galima laikyti 2002 m. opozicijos pasikėsinimą į tuometį prezidentą Hugo Chavez. Šis pasikėsinimas vėliau tapo dažnai oficialioje Venesuelos retorikoje naudojamų neigiamų epitetų simboliu, siejamu su JAV vyriausybe, konkrečiau George W. Bush. Labiausiai tai prisimenama iš garsiosios Chavez kalbos 2005 m. Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje, kurioje jis Bush net pavadino velniu²⁸.

Akcentuojant būtent 2002 m., kuomet pradėjo prastėti dvišaliai JAV ir Venesuelos santykiai pagrįsti ekonominiais naftos saitais, šio darbo kontekste svarbu suvokti Hugo Chavez svarbą.

²⁴ Richard Jackson, M. McDonald „Constructivism, US foreign policy and the ‘war on terror’“ Kn: (sud) Inderjeet Parmar, L. B. Miller, M. Ledwidge, *New Directions in US Foreign Policy*, 2009 20.

²⁵ Hansen, 19.

²⁶ Hansen, 24.

²⁷ Hansen, 25.

²⁸ Kirk A. Hawkins, *Venezuela's Chavismo and Populism in Comparative Perspective*, 2010 4.

Prezidento asmenybės, kuri net peraugo į kontraversiškus judėjimus valstybės viduje, tyrimą per populizmo prizmę nagrinėdamas pristato Kirk A. Hawkins. Knygoje bandoma apibrėžti prezidento vardu pavadintą *judėjimą* Chavizmą, aiškinant šio konstrukto priežastis bei pasėkmes. Hawkins pasirinktos populistinės idėjos, kurių tyrimų pagrindu paremta knyga, kontrastuoja su racionalaus pasirinkimo teorijomis ir turi įtakos politiniams sprendimams²⁹. Chavizmo terminas taip pat vartojamas pereinant ir į Nicolas Madaro prezidentavimo laikotarpį.

Hawkins aiškiai dėsto, kaip gimė Venesuelos priešprieša JAV ir leidžia iš dalies pamatyti dar David Cambell pristatytą *savęs ir kito* sampratą iš priešingos Vakarams pusės. Šiuo atveju vaizdžiai pakeitęs savo politinius instrumentus Chavez blogį, kaip jis pats išsireiškė – velnią, siejo su perversmu bei liberalizmu, kuris buvo paremtas JAV idėjomis. Jo inicijuotos socialinės programos ir naujos politinės programos kontraversiškai veikė visuomenę, o tarptautiniame lygmenyje buvo jaučiamas platesnio tarptautinio bloko kilimas, kuris labiau formuojasi kaip priešprieša liberaliai demokratijai ir JAV bei sklinda tarp kitų Lotynų Amerikos bei pasaulio lyderių³⁰.

Pabrėžiant Hugo Chaveso prezidentavimo laikotarpį, kuris yra gyvybiškai svarbus norint suprasti, kaip ilgus dešimtmečius demokratijos tradiciją išlaikiusi valstybę ištiko gana netikėta politinė transformacija, kuri J. Corrales ir M. Penfold knygoje “Dragon in the Tropics” įvardijama kaip hibridinis režimas³¹. Režimas ilgą laiką išsilaikė be problemų, nes buvo palaikomas per rinkimus, tačiau stiprią priešpriešą JAV interesams Pietų Amerikoje iškėlęs lyderis konstravo kiek kontraversišką užsienio politiką su daug stipresne valstybe, nuo kurios ekonominių saitų vis tiek buvo stipriai priklausomas ir bandė stoti į kontrapoziciją. Autoriai tokį užsienio politikos su JAV pasirinkimą priskiria *soft balancing*³² ir *soft-power diplomacy*³³ politiniams įrankiams ir juos tiria per tris analizė lygmenis: Hugo Chavez asmenybės, tarptautinės sistemos ir vidinius režimo ypatumus³⁴. Šie analizės lygmenys aktualūs vertinant ir vėlesnį JAV – Venesuelos santykį, kuomet už valstybės vairo stoji Nicolas Maduro, perėmęs Chavizmo idėjas.

²⁹ Hawkins, 11.

³⁰ Hawkins, 4-5.

³¹ Anot autorių, hibridinį režimą reikėtų suvokti kaip politinę sistemą kai siekiant išlikti valdžioje kombinuojamos demokratinės ir autokratinės praktikos, opozicijai leidžiama siekti valdžios, tačiau praktiškai opozicijai trukdoma įvairiais metodais, o rinkimai nėra visiškai veiksmingi. Žr. Javier Corrales, M. Penfold, *Dragon in the tropics : Hugo Chávez and the political economy of revolution in Venezuela*, 2011 1.

³² *Soft balancing* kaip užsienio politikos įrankio terminą nustatė Robert A. Pape, teigdamas, kad tai nekarinės priemonės, kurių imasi valstybės norėdamos atsiriboti ir priešintis stipresnės valstybės užsienio politikai. Žr. Robert A. Pape, “Soft Balancing against the United States”, *International Security*, 30, No. 1,10.

³³ *Soft-power diplomacy* terminą autoriai nusako kaip valstybės užsienio investicijas ir ryšių mezgimą vardan socialinės plėtros. Žr. Corrales, 99.

³⁴ Corrales, 109-115.

Kaikurie Lotynų Amerikos specialistai, tokie kaip M. Reid, kritiškai vertina JAV vykdytą, arba net visiškai nevykdytą, politiką saugant demokratiją regione aplink Venesuelą³⁵, ypač kuomet Venesuelos ryšiai su Karibų regiono valstybėmis pradėjo augti pasipriešinimu tarptautiniuose susitarimuose. Vystydamas diplomatinis ryšius per savo inicijuotą palaikymo programą Karibų jūros valstybėms - *PetroCaribe*, ypatingai pagalba Kubai, atgal Chavez gavo palaikymą balsuojant už Venesuelos pasiūlymus taip stojant į dar didesnę priešpriešą su JAV³⁶. Tačiau tokius svarstymus, kurie daugiausia kritikuoja visiškai neagresyviai atsakančią Barack Obama administraciją, galima atmesti, nes vienas kertinių elementų šiame kontekste yra nafta. Venesuelai esant 5 stambiausiai naftos importuotojai į JAV, Vašingtonui naudinga nejudinti situacijos, juolab kad Venesuela pasirinkimo keisti ekonominius partnerius neturi – naftos importas į tokias rinkas kaip Kinija yra visiškai neefektyvus naudos ir kaštų atžvilgiu³⁷.

Tarptautinėje visuomenėje plačiai besireiškusiam Hugo Chavez mirus, o *Chavizmu* vadinamos politikos egzistavimą regione perėmė panašių pažiūrų Nicolas Maduro. Palikus valstybę didelėje ir augančioje krizėje, naujasis prezidentas užvestos politikos nekeitė ir palaikė konfrontaciją su Jungtinėmis Valstijomis bei vystė ryšius su priešiškomis Vakarų ideologijai valstybėmis, tokiomis kaip Rusija. Iš darbų, kurie svarbūs Maduro prezidentavimo JAV ir Venesuelos santykiams analizuoti, svarbu paminėti ir Chavez laikorpi tyrusį J. Corrales bei C. A. Romero. Jų nuomone, dėl vidinės krizės ir su ja susijusių problemų, Venesuela negali nuosekliai vystyti tokios užsienio ir vidaus politikos, kuri būtų priimtina JAV – abi valstybės lieka kryžkelėje dėl pasirinktų politinių nuostatų ir beveik jokių galimybių jas keisti³⁸.

1.3. JAV pasirinkimas – Talk softly, sanction softly

Saugumas yra egzistenciškai svarbus faktorius, kalbant tiek apie individą, tiek ir apie valstybę, tad vertėtų plačiau aptarti, kaip saugumas siejasi su tapatybe poststruktūralistinėje teorijoje. Panašios nuomonės kalbant apie tapatybę bei užsienio politiką laikosi ir David Campbell, kuris į tapatybę žvelgia per saugumo sąvoką. Saugumas yra tam tikra per istorinį valstybės diskursą

³⁵ Derėtų čia paminėti JAV kartu su Tarptautiniu valiutos fondu ir Pasaulio banku vykdytos dešimties punktų *Washington Consensus* programos, naudotos kaip pagalba nukentėjusioms nuo krizių valstybėms. Programa skirta ne demokratijos propagavimui ir palaikymui, bet būtent krizių įveikimui ir šiame kontekste ji neturėtų būti laikoma JAV neveiksnumu regione. Žr. *Contemporary Latin America: development and democracy beyond the Washington Consensus*. Hugo Chavez šiai politikai regione taip pat išreiškė priešpriešą, žr. “Opposition to U.S. Makes Chávez a Hero to Many” <<https://www.nytimes.com/2005/06/01/world/americas/opposition-to-us-makes-chavez-a-hero-to-many.html>> [Žiūrėta 2019 02 11].

³⁶ Michael Reid, „Obama and Latin America: A Promising Day in the Neighborhood”, *Foreign Affairs*, 94, No. 5, 51.

³⁷ Corrales, 100.

³⁸ Javier Corrales, C. A. Romero, „U.S.–Venezuelan Relations after Hugo Chávez: Why Normalization Has Been Impossible“, Kn. (sud) Jorge I. Domínguez R. F. de Castro, *Contemporary U.S.–Latin American Relations* 2016 232.

suformuota identiteto forma, kuri suteikia politiniams lyderiams jėgą ir atsakomybę³⁹. Tapatybė formuojama per sąvokų priskyrimą sau ir *kitiems* – būtent *kito* sąvoka ir yra vienas kertinių Cambell elementų nusakant tapatybę tiek bendrąja prasme, tiek ir konkrečiau kalbant apie JAV saviidentifikaciją⁴⁰. Jei sau priskiriamos sąvokos *demokratiškas* ar *taikus*, o kitiems priskiriamos sąvokos *nedemokratiškas* ar *konfliktiškas*, užsienio politikos konstravimui jos turi didelę reikšmę, ypačiai kalbant apie oficialią institucijų poziciją.

Nors JAV tapatybė yra gan paradoksalus konstruktas, neturintis pastovaus ilgaamžio diskurso ir jį sunku apibūdinti per vieną prizmę, pagrindinis užsienio politikos tikslas išlieka apsaugoti save⁴¹. Akcentuojant saugumą, pavojaus sugretinimas su tam tikromis mintimis užsienio politikoje nėra tiesioginė grėsmė egzistencijai, tai veikiau potencialių įvykių galimybė, kuri verčia veikti pasirinkta kryptimi⁴².

Anot Javier Corrales ir Carlos A. Romero, JAV užsienio politikos kryptis priklauso nuo rizikos vertinimo: nereikšmingos grėsmės lieka be griežtos retorikos, veiksmų sankcijų paskelbimo ar net karinės intervencijos, tačiau grėsmės, kurios kelia aukščiausio lygio saugumo baimes, gali iššaukti aukščiau išvardintus veiksmus. Vienas pagrindinių autorių tvirtinimų knygoje „U.S.–Venezuela Relations Since the 1990s“ yra Venesuelos, kaip vidutinio lygio grėsmės priskyrimas Vašingtonui⁴³. Tai, žinoma, siejasi su gan paradoksalia JAV tapatybe, ir stato amerikiečius į keistą padėtį, kuomet reikia atsilaikyti prieš provokuojančius valstybės pareiškimus stiprių dvišalių ekonominių saitų akivaizdoje. Vidutinio lygio grėsmės vertinimas būtent ir grindžiamas lengvu JAV atsaku – stiprios Chavez retorikos ignoravimu bei *simbolinių* sankcijų paskelbimų atitinkamiems Venesuelos pareigūnams⁴⁴. 2005 m. Valstybės sekretoriaus asistentu Vakarų pusrutulio reikalams paskirtas Thomas Shannon, kurio požiūris į Venesuelą knygos autorių pavadintas Shannon doktrina, labiau akcentavo ekonominės naudos rodiklius nei grėsmės faktorius ir priešpriešą su Karakasu⁴⁵.

Su Shannon doktrina siejamas ir JAV užsienio politikos pasirinkimas, kurį įtakojo aktyvesni Venesuelos veiksmai tarptautinėje arenoje, draugystės išsakymas JAV priešiškomis laikomoms valstybėms bei ryšių su kairiosiomis organizacijomis Pietų Amerikoje mezgimas. *Talk softly, sanction softly* (liet. kalbėk švelniai, paskelbk lengvas sankcijas) politinė kryptis yra gan netipiška

³⁹ Hansen, 16.

⁴⁰ David Cambell, *Writing Security. United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Minneapolis: University of Minneapolis Press, 1992, 8.

⁴¹ Campbell, 251.

⁴² Campbell, 12.

⁴³ Javier Corrales ir Carlos A. Romero, „U.S.-Venezuela Relations since the 1990s“, New York: Taylor&Francis, 2013, 41.

⁴⁴ Atitinkamiems Venesuelos pareigūnams sankcijos paskelbtos 2008 m dėl ryšių su Kolumbijos ginkluotosiomis revoliucinėmis pajėgomis (FARC), o kelioms kompanijoms, tarp kurių PDVSA, *simbolinės* sankcijos paskelbtos 2011 m. už ekonominės pagalbos tiekimą Iranui. Žr. Ten pat, 58.

⁴⁵ Ten pat, 97.

JAV užsienio politikai, siejama su vidutinio lygio grėsmės vertinimu. Ši kryptis paaiškinama nuo 2007 m. pradėjusiais ryškėti radikalėjančiais Chavez veiksmams, kurių JAV negali ignoruoti dėl tapatybinių sumetimų ir kurie nėra tokie kritiškai grėsmingi, kad būtų galima paskelbti embargą venesuelietiškai naftai ar dar stipresnes sankcijas⁴⁶.

Ekonominiai ryšiai, kurie buvo stabilūs daugelį metų ir provokuojanti Chavez retorika lėmė JAV *talk softly, sanction softly* politikos pasirinkimą, kuris galiausiai iš Bush administracijos peraugo ir į Obamos užsienio politiką, o griežtesnės retorikos Venesuelai ir ekonomiškai veiksmingesnių sankcijų paskelbimo nebuvo sulaukta iki pat naujos vykdomosios valdžios atėjimo į Baltuosius Rūmus 2017 m⁴⁷. Tačiau vertėtų pabrėžti, kad vykdomosios valdžios užsienio politika taip pat yra įtakojama ir valstybės vidaus faktorių. Kalbėdami apie už valstybės sienų vykstančius reikalus, Corrales ir Romero pabrėžia įstatymų leidžiamosios valdžios – Kongreso svarbą, kuriam užsienio politikos klausimais daug teisių suteikia JAV Konstitucija. Priimant sprendimus, šiuo atveju susijusius su Venesuela, JAV Kongreso vaidmuo, vėl gi, priklauso nuo rizikos vertinimo. Kuo grėsmė valstybės saugumui didesnė, tuo labiau Kongresas sutinka su vykdomosios valdžios institucija, o grėsmei mažėjant, Senato ir Atstovų Rūmus ima veikti įvairios interesų grupės bei diskusija su vykdomąja valdžia gilėja⁴⁸. Vertinat užsienio politikos sprendimus, vykdomosios valdžios vaidmuo labai reikšmingas, tad tyrime Kongreso dokumentai sudaro vieną iš šaltinių bloką.

⁴⁶ Ten pat, 59-60.

⁴⁷ Juan S. Gonzalez, „The Venezuelan Crisis and Salvador Allende's Glasses“ *Prism*, Vol 8, No 1, 47-49.

⁴⁸ Corrales ir Romero, 139-140.

2. Metodologija

Pristačius postmodernistinę tarptautinių santykių perspektyvą bei *Talk softly, sanction softly* politiką, būtina suformuoti ir nurodyti, kokiais tyrimo metodais vadovaujamosi atliekant darbą bei kaip diskurso ir turinio analizė pritaikoma šiame kontekste.

2.1. Tyrimo dizainas

Tyrimą suformuoti ir išreikšti pasirinkta per Lene Hansen išdėstyta sampratą diskurso analizės metodui. Pagrindinė tyrimo gairė, nuo kurios atsispiriama – intertekstualumas, kai tyrimas formuojamas per dviejų šaltinių (tekstų) blokų skaitymą ir analizę – pirminių, kuriuose ieškoma tapatybinių formų bei antrinių, kurie referuoja į pirminius šaltinius⁴⁹. Nurodžius tyrimo objektą, ji išskiria keturis dėsnius ir formuoja pagrindą tyrimui: 1) *Number of Selves* – kiek skirtingų tapatybės formų pasirenkama 2) *Intertextual models* – oficialių ar platesnio pobūdžio tekstų pasirinkimas 3) *Temporal perspective* – vienas/trumpas įvykis ar platesnė laiko perspektyva 4) *Number of events* – vienas įvykis ar keli įvykiai, kuriuos jungia konkretus laikas arba konkreti problema⁵⁰.

Analogiškai Hansen pasiūlytam modeliui, konstruojamas tyrimo dizainas, kurio objektas yra JAV ir Venesuelos santykiai:

1. Tyrimui pasirenkama David Cambell pristatyta JAV tapatybės forma per *savęs ir kito* supratimą, kuri išreiškiama per saugumo bei grėsmės prizmę⁵¹.
2. Tyrimui pasirenkamas oficialaus JAV diskurso šaltinių laukas, kuris formuojamas per įstatymų vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios šakas. Į šaltinių lauką papuola visi per pasirinktą laikotarpį rasti oficialieji šaltiniai⁵²:
 - I. Baltųjų Rūmų ir Vakarų pusrutulio reikalų biuro⁵³ oficialius spaudos pranešimai ir pastabos (angl. remarks).
 - II. Užsienio reikalų komitetų Vakarų pusrutulio pakomitečių dokumentus⁵⁴ Atstovų Rūmuose ir Senate.

⁴⁹ Hansen, 53.

⁵⁰ Hansen, 72.

⁵¹ Cambell, 251.

⁵² Dažnu atveju pasitaiko, kad oficialiuose dokumentuose (spaudos pranešimuose, pastebėjimuose) kalbama tomis pačiomis frazėmis ir formuluotėmis – valdžios atstovai savo kalbose dažnai kartoja tas pačias istorijas. Dalis šaltinių atkrepta, jei juose kartojasi frazės. Pavyzdžiui, viceprezidentas Mike Pence per vizitą Lotynų Amerikoje, skirtingose valstybėse skaitė kalbas, kuriuose vyravo vienodos formuluotės.

⁵³ Žvelgiant į JAV užsienio politikos struktūrą, kalbant apie Venesuelą, reikšmingą vaidmenį turi Vakarų pusrutulio reikalų biuras (Angl. Bureau of Western Hemisphere Affairs), kuris veikia po JAV valstybės departamentu, padeda formuoti užsienio politiką Vakarų pusrutulyje ir pataria politinių reikalų valstybės sekretoriui. Žr. Department of State <<https://www.state.gov/p/wha/index.htm>>[Žiūrėta 2019 05 09].

⁵⁴ Parodinį JAV Kongreso rūmų šaltinių bloką sudaro posėdžių metu kongreso narių skaityti pranešimai ir pasisakymai, kurie užrašyti bei pateikti oficialiame JAV Kongreso interneto puslapyje ir toliau šiame darbe bendrai vadinami pasiklausymais (angl. hearings).

3. Laiko perspektyva pasirenkama nuo 2017 m. pradžios iki tų pačių metų rugpjūčio mėn. sankcijų paskelbimo Venesuelos naftos bendrovei PDVSA. Pasirinkimas grindžiamas naujos prezidento Trump administracijos atėjimu į valdžią, kai *Talk softly, sanction softly* politika nebeturėjo reikšmės, griežtėjo retorika, kurią galiausiai vainikavo pirmų veiksmingų sankcijų paskelbimas.
4. Pasirenkamas vienas įvykis – pasikeitusio JAV požiūrio į Venesuelą kulminacija – EO13808 paskelbimas, kuris apribojo PDVSA finansavimą.

Poststruktūralistinė diskurso analizė, pagrįsta interpretacija, intertekstualumu tarp šaltinių, epistemologinį ir metodologinį prioritetą teikia pirminiams šaltiniams. Tik tada jie apjungiami nagrinėjant ir antrinius šaltinius, tekstus, o Hansen pasiūlyta tekstų atrankos struktūra juos taip pat dalina ir iš laiko perspektyvos – tiriamojo laiko medžiaga ir istorinis kontekstas. Analogiškai, tyrimo medžiagai analizuoti pasirinkta literatūra ir šaltiniai skirstoma į keturias grupes:

1. Pagrindiniai šaltiniai, tekstai iš tiriamojo laikotarpio: įstatymų vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios oficialieji dokumentai.
2. Pagrindiniai tekstai iš istorinės perspektyvos: David Cambell „Writing Security“.
3. Antriniai tekstai, referuojantys į pirminius šaltinius iš tiriamojo laiko perspektyvos: Ed Lock, “The Complex Fate of Being America”, Inderjeet Parmar, Linda B. Miller ir Mark Ledwidge “New Directions in US Foreign Policy”, Javier Corrales ir Carlos A. Romero “U.S. – Venezuelan Relations after Hugo Chavez,” Javier Corrales ir Carlos A. Romero “U.S.–Venezuela Relations Since The 1990s”.
4. Antriniai tekstai iš istorinės perspektyvos: Kirk A. Hawkins “Venezuela’s Chavismo and Populism in Comparative Perspective”, Javier Corrales, M. Penfold “Dragon in the tropics : Hugo Chávez and the political economy of revolution in Venezuela”, Michael Reid “Obama and Latin America: A Promising Day in the Neighborhood”, Fraser Cameron „US Foreign Policy after the Cold War“.

2.2. Grėsmės lygis

Tolimesnis JAV ir Venesuelos santykių tyrimas negali apsieiti be Venesuelos grėsmės JAV saugumui įvertinimo. Corrales ir Romero atlikta dvišalių santykių analizė iki Maduro atėjimo į valdžią Venesuelą įvertino kaip vidutinę grėsmę. Šis priskyrimas formavo jų tyrimą bei buvo pagrįstas, esą grėsmė nebuvo tokia didelė, kad būtų galima imtis rimtų karinių veiksmų ar paskelbti stiprų poveikį turinčias sankcijas, tačiau nebuvo tokia maža, kad ją būtų galima visiškai ignoruoti⁵⁵.

Šio tyrimo laiko rėmai, bei juos užbaigiantis įvykis – pirmų ekonomiškai efektyvesnių sankcijų paskelbimas 2017 rugpjūčio mėnesį – sufleruoja, kad grėsmės lygis nebėra toks, kad JAV

⁵⁵ Corrales ir Romero, 41.

ir toliau galėtų vykdyti *talk softly, sanction softly* politiką. Nors Corrales ir Romero grėsmės lygi, kuris įtakoja Kongreso svorį užsienio politikos sprendimų priėmimui, vertino gana paprastu trijų lygių standartu (mažo, vidutinio arba didelio grėsmės lygio priskyrimu), pirmas naujos Trump administracijos reikšmingesnių sankcijų paskelbimas dar negalėtų būti vertinamas kaip didelė grėsmė dėl efektyvumo faktoriaus. Sankcijų įvedimas visų pirma turi simbolinę reikšmę, ir tik tada galima kalbėti apie jų efektyvumą kartu vertinant ir sankcijas įvedančios valstybės pasiryžimą priimti dalį ekonominių pasėkmių⁵⁶.

Grėsmės vertinimui būtina plačiau išanalizuoti EO13808 – nurodyti sferą, į kurią taikosi šis sankcijų paskelbimas bei kokią įtaką tai turi Venesuelai ir pačiai JAV. 2017 m. rugpjūčio 24 d. įsigaliojęs prezidentinis orderis taikosi į Venesuelos vyriausybę, o tiksliau, jai priklausančią naftos įmonę PDVSA. Pagrindinės ir didžiausios šios valstybės naftos įmonės pelnas sudaro labai reikšmingą Venesuelos biudžeto dalį, tad jos plėtra yra pagrindinis šio prezidentinio orderio tikslas. Derėtų nepamiršti, kad Venesuela ne tik susisaisčiusi su JAV ekonomiais naftos saitais, bet Venesuelai priklauso ir naftos perdirbimo įmonė Jungtinėse Valstijose – CITGO. Tam, kad JAV bendrovės ir ekonomika nepatirtų neigiamų pasėkmių, prezidentinis orderis nesitaiko į natūralią PDVSA veiklą, bet riboja Venesuelos vyriausybės, taip pat ir PDVSA⁵⁷, finansavimą: draudžia JAV asmenims ir JAV doleriui dalyvauti mokėjimuose susijusiuose su PDVSA prekyba vertybiniais popieriais, obligacijomis bei draudžia naujus įsigijimus⁵⁸. Vienas svarbiausių pagrindimų, kuriuo naudojasi JAV įvesdamos šias sankcijas – parduodama savo vertybinius popierius už mažesnę kainą nei yra verti, Venesuelos vyriausybė taip smukdo savo gyventojų gerovę, o gautas lėšas naudoja režimo palaikymui⁵⁹.

Be abejonės, tokia prezidentinio orderio konstrukcija neturi didelio poveikio abipusiems ekonominiams santykiams, juolab kad CITGO veiklai išleista ir specialią išimtį garantuojanti licenzija⁶⁰. EO13808 paskelbimas nurodo naują JAV santykių su Venesuela kryptį, nes šiuo atveju

⁵⁶ Drezner, 12.

⁵⁷ JAV Finansų departamentas sankcijų paskelbime taiko 50 proc. taisyklę, tad sankcijas paskelbus Venesuelos vyriausybei, jos galioja ir visoms kitoms įmonėms, kurias ši vyriausybė valdo daugiau nei 50 proc. šiuo atveju sankcijos galioja ir PDVSA. Žr. U.S. Department of the Treasury < https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/documents/licensing_guidance.pdf > [Žiūrėta 2019 04 06].

⁵⁸ The White House, EO13808 < <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13808.pdf> > [Žiūrėta 2019 04 06].

⁵⁹ Kay C. Georgi, Lamine Hardway „President Trump’s ‘New’ Venezuelan Sanctions: Russian Sectoral Sanctions Déjà Vu“ < <https://www.arentfox.com/perspectives/alerts/president-trumps-new-venezuelan-sanctions-russian-sectoral-sanctions-deja-vu> > [Žiūrėta 2019 04 06].

⁶⁰ U.S. Department of the Treasury, < https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/venezuela_gl2.pdf > [Žiūrėta 2019 04 06].

sankcijos taikosi ne į pavienius individus⁶¹, bet į vyriausybę ir ekonominį valstybės sektorių, tačiau riboja tik tam tikrą specifinę veiklą. Tokio JAV žingsnio tikrai nebegalima priskirti *talk softly*, *sanction softly* politikai nors drastiškai smogiančiu veiksnu, kuris leistų Venesuelos grėsmę priskirti dideliame grėsmės lygiui, jis taip pat nėra.

Apžvelgus esamą priimto prezidentinio orderio ekonominį svorį galima sukonkretinti, kad su naujos vykdomosios valdžios atėjimu 2017 metais atėjo ir naujas Venesuelos grėsmės suvokimas. Tai nebėra vidutinis grėsmės lygis, vyravęs XX a. pirmajame dešimtmetyje, bet dideliu, reikalaujančiu griežtų veiksmų, jo 2017 m. pavadinti dar negalima. Šio tyrimo laiko remuose grėsmę derėtų vertinti kaip augančią ir tolesnis žvilgsnis į JAV užsienio politiką vis dar svarbus iš abiejų, vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžių perspektyvų.

Corrales ir Romero atliktas JAV užsienio politikos vertinimas, kuris akcentuoja kongreso svarbą sprendimų priėmimui, įstatymų leidžiamosios valdžios šaką analizavo per keturių užsienio politikos preferencijų suskirstymą⁶². Autorių atliktas tyrimas apsiribojo XX a. pirmuoju dešimtmečiu, tačiau žvelgiant į 2017 m. atėjusią naują prezidento administraciją bei augančią įtampą pačioje Venesuloje leidžia šiais keturias preferencijas adaptuoti būtent šio tyrimo rėmams.

Visų pirma, tolerancija, kaip užsienio politikos preferencija nebėra aktuali, nes jau pirmosios 2015 m. sankcijos⁶³, kurios neturi ekonominio svorio ir yra nukreiptos į pavienius individus, pareiškia, kad JAV dėmesys į Venesuloje vykstančius reiškinius gali peraugti ir į griežtesnius veiksmus. Visų antra, užsienio reikalų komitetų veiklos ataskaitos Senate ir Atstovų rūmuose jau už 2016 metus nurodo, kad Venesuloje kilusiems neramumams spręsti iškeltos dvi rezoliucijos bei patvirtintas vienas vienas dokumentas⁶⁴, kuris tapo viešąja teise. Tai, kad Kongreso dienotvarkėje atsiranda laiko būtent Venesuelos klausimams bei prezidentinio orderio, priimto 2017 m. ekonominiai saugikliai leidžia sukonkretinti Corrales ir Romero išskirtas preferencijas į du dėmenis, per kuriuos žvelgiama į Kongreso šaltinių lauką šiame tyrime:

1. Palaikymas – Venesuelos opozicijos palaikymas ir kritikos Maduro režimui išsayingas, tačiau neturinčių reikšmingo poveikio JAV ekonomikai veiksnių skatinimas.

⁶¹ JAV Finansų departamentas sankcijas taip pat paskelbė ir individams susijusiems su korupcija, žmogaus teisių ir kitų laisvių pažeidimams Venesuloje, tačiau šios sankcijos neturi ekonominio svorio. Žr. U.S. Department of the Treasury, < <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13692.pdf> > [Žiūrėta 2019 04 06].

⁶² Kongreso analizei buvo naudojamos šios preferencijos: 1. *Tolerance* – toleruoja esamą riziką, 2. *Appeasement* – oficialiai palaiko Demokratijos sklaidą Venesuloje, bet susilaiko nuo griežtesnių veiksmų, 3. *Mild Sanctions* –kritika Venesuelos vyriausybei, siekia sankcijų, bet atsižvelgia į ekonominį jų svorį, 4. *Harsh Sanctions* – stipri kritika ir sankcijų siekis. Žr. Corrales ir Romero, 141

⁶³ U.S. Department of the Treasury < <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Pages/venezuela.aspx> > [Žiūrėta 2019 04 20]

⁶⁴ U.S. Congress, „Venezuela Defense of Human Rights and Civil Society Extension Act of 2016“ < <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/2845> > [Žiūrėta 2019 04 20].

2. Veikimas - Venesuelos opozicijos palaikymas ir griežtos kritikos Maduro režimui išsakymas, veiksmingų sankcijų skatinimas neatsižvelgiant į ekonominių faktorių.

Šios dvi preferencijos taip pat pritaikomos žvelgiant ir į įstatymų vykdomosios valdžios šaltinių lauką. Grėsmės lygio pasirinkimas viešojoje valdžios atstovų retorikoje yra kaip atspirties taškas, nuo kurio giliau žiūrima į šaltinį jį interpretuojant.

2.3. Kaip žiūrėti į šaltinius?

JAV Kongreso požiūris į Venesueloje vykstančius reiškinius posėdžiuose išsakomas per daugelį spalvingų ir į JAV tapatybei kertinių aspektų. Nepaisant išreiškiamo požiūrio, skatinti imtis veiksmų ar tik išsakyti palaikymą ir susirūpinimą, kongreso nariai vartoja panašius argumentus, tik pačių pasisakymų tikslas, jei nėra aiškiai pasakytas, dažniausiai išskaitomas interpretuojant.

Įstatymų leidžiamosios valdžios pasiklausymų analizė pagal preferencijas labai aiškiai leidžia padalinti valdžios instituciją pagal esamą rūmų pasiskirstymą. Iš visų Venesuelos temai skirtų pasiklausymų per pasirinktą laikotarpį, pagal preferencijas, Atstovų rūmų šaltiniai išsako susirūpinimą esama padėtimi Venesueloje, tačiau susilaiko nuo griežtesnių, ekonominių svorį turinčių veiksmų skatinimo. Pagrindinis siekis, kurį išsako Atstovų rūmų nariai yra prezidento administracijos skatinimas toliau ieškoti ir už nusižengimus Venesueloje į sankcijų sąrašus įtraukti daugiau asmenų. Žvelgiant iš ekonominės pusės, asmenų įtraukimas į sankcijų sąrašus dažniausiai atveju neturi reikšmės⁶⁵, bet veikiau yra tiesiog stiprus politinis pareiškimas, tad siekiu imtis rimtų veiksmų to pavadinti negalima. Visiškai priešingai kalbama Senato pusėje, nes visuose rastuose šaltiniuose išsakyta susirūpinimą seka ir skatinimas imtis veiksmų neatsižvelgiant į ekonominių atoveiksmį. Derėtų paminėti, kad šaltiniai Kongreso analizei yra paimti pagal Kongreso veiklos ataskaitose nurodytus duomenis, tačiau šaltinių nėra daug. Dėl šaltinių kiekio ir pasirinkto laikotarpio, pirmų 8 naujos prezidento administracijos mėnesių, galima išskirti pagrindinius du Kongreso atstovus, kurių pasisakymų rasta daugiausia. Didžiojoje dalyje Atstovų rūmų pranešimų savo mintis dėstė kongresmenė respublikonė Ileana Ros-Lehtinen, tačiau Senato šaltinių bloke per pasirinktą laikotarpį rasti tik senatoriaus Marco Rubio pranešimai.

Kertiniai tapatybiniai aspektai detaliau yra įvardijami 2017 m. rugpjūčio 24 d. priimto prezidentinio orderio pagrindime⁶⁶. Kaltinimus Venesuelos vykdomajai valdžiai galima

⁶⁵ Kaip pavyzdį, kuris turi ekonominės reikšmės sankcionuojant privačius asmenis, galima paminėti Rusijos oligarcho Oleg Deripaska sankcionavimą – visoms jo daugiau nei 50 proc. valdomoms įmonėms taip pat taikomos sankcijos, tame tarpe ir antrai pagal dydį pasaulyje aliuminio gamintojai PLC Rusal, kurios atsiradimas sankcijų sąrašuose turėjo didelę ekonominę reikšmę nepaisant kartu išleistų licenzijų. Žr. U.S. Department of the Treasury < <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm0338> > [Žiūrėta 2019 04 28]. Tačiau Venesuelos valdžios atstovų sankcionavimas ekonominio faktoriaus neturi, nes naftos verslo monopolis priklauso ne privatiems asmenims, bet yra *state owned*.

⁶⁶ The White House, EO13808.

sukonkretinti į JAV tapatybei svarbius argumentus, per kuriuos žiūrima į abiejų JAV valdžios institucijų, įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios, šaltinius. Šie aspektai padeda geriau atskirti ir pamatyti vertybes formuojančias JAV užsienio politiką:

- žmogaus teisių pažeidimai (įskaitant fundamentalių laisvių suvaržymus, politinės opozicijos persekiojimus ir represijas)
- atsakomybė gilinant humanitarinę krizę (įskaitant korupciją)
- demokratiškos vertybių laužymas (įskaitant demokratiškai išrinktos Nacionalinės Asamblėjos pakeitimą įsteigiant neteisėtą Generalinę Asamblėją)

2.4. Diskurso analizės atlikimas

Išskyrus įstatymų leidžiamą ir vykdomąją valdžias, derėtų pristatyti kaip tyrime taikoma diskurso analizė. Visų pirma peržiūrimas kiekvienas viešasis valdžios dokumentas ir stengiamasi interpretuoti valdžios atstovų pasakytas mintis pagal kriterijus, kurie buvo išskirti iš prezidentinio orderio. Adaptavus Corrales ir Romero taikytą grėsmės analizės lygių principą, bandoma išskaityti, kaip apie grėsmę pasirinktame šaltinyje atsiliepia valdžios atstovas bei kokius tapatybinius aspektus naudoja.

Derėtų paminėti, kad tiek idėjos formuoja tekstus bei valstybės vadovų kalbas, tiek ir pats jų kalbėjimas formuoja idėjas, tapatybę⁶⁷, tad galima teigti kad oficialiojo šaltinių bloko nagrinėjimas parodo kaip valstybės užsienio politiką formuojantys atstovai eskaluoja su krize Venesueloje susijusias problemas ir grėsmes, kokią politinę kryptį brėžia. Pagrindinis principas, kuriuo vadovaujama žiūrint į šaltinius yra trijų dimensijų diskurso analizės modelis. Pirma, žvelgiama į šaltinį, tarsi į tekstą, koks žodynas naudojamas, kokia jo struktūra. Antra, taikoma interpretacija, kuomet teksto reikšmė suvokiama tarsi diskursyvi praktika. Užduotis atliekant interpretaciją yra šią praktiką pateikti kaip skaidrią ir suvokiamą socialiniams veikėjams. Trečia, pateikiamas aiškinimas, tai kritiškasis analizės aspektas, kuomet iš interpretuojamo šaltinio daromos prielaidos⁶⁸.

Verta pasakyti, kad interpretacijos pasitelkimas iškelia subjektyvumo problemą, nes tuos pačius šaltinius galima perskaityti įvairiai. Kituose kontekstuose bei pasirinkus skirtingus tyrimo kriterijus, rezultatai taip pat gali būti skirtingi. Tačiau šiuo tyrimu nesiekama pateikti vienintelių galimų išvadų JAV ir Venesuelos santykių analizėje – tyrime nurodyti metodologiniai principai turi užtikrinti patikimas išvadas⁶⁹.

⁶⁷ Inga Vinogradnaitė, *Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas*, Vilnius, 2006, 19

⁶⁸ Vinogradnaitė, 42-45.

⁶⁹ Hansen, 40-41

3. Tyrimo rezultatai

JAV užsienio politikos formuotojų požiūriui į santykius su Venesuela ištirti pasitelkiama diskurso analizė, kuri remiasi oficialiame JAV šaltinių bloke rastų teiginių ir pasisakymų interpretacija. Analizė skiriama į dvių dalių tarpusavio santykį – įstatymų leidžiamosios ir įstatymų vykdomosios valdžios interpretacijos pristatymą. Išanalizavus abi valdžios šakas, pateikiamas jų palyginimas.

3.1. Įstatymų leidžiamoji valdžia – Atstovų rūmai

Žmogaus teisių pažeidimai. Siekdami palaikymo ir norėdami savo iškeltai idėjai gauti pritarimą, kongresmenai stengiasi gana vaizdžiai nupasakoti Venesueloje vykstančius reiškinius. Bene vaizdingiausiai jie išreiškia su žmogaus teisėmis susijusius sunkumus, kurie aprėpia platų problemų ratą, pradedant sunkiomis visuomenės gyvenimo sąlygomis ir baigiant labai svarbiu aspektu – politinės opozicijos persekiojimais ir represijomis. Didžioji dalis Atstovų rūmų klausymų savo tekstuose mini Nacionalinę Asamblėją, Venesuelos įstatymo leidžiamosios valdžios organą, palaikančius visuomenės veikėjus, ar net pačius Nacionalinės Asamblėjos narius, kurie yra kalinami dėl protestavimo bei kritikos demokratinius pamatus laužančiai Nicolas Maduro vyriausybei išsakymo.

Viena aktyviausiai Venesueloje vykstančių neramumų tema pasisakančių Atstovų rūmų kongresmenių, Ileana Ros-Lehtinen, savo kalbose mini opozicijos lyderių, tokių kaip Leopoldo Lopez, kalinimus. Žvelgiant į toliau sekančius teiginius, esą opozicijos lyderiai engiami ir kalinami dėl vertybių, kurias bando išsaugoti: *“Jų nusikaltimai yra priešinimasis Maduro režimui ir bandymas išsaugoti demokratijos principu”*⁷⁰, pašiepdama Nicolas Maduro ir pabrėždama demokratių principų išsaugojimą Ros-Lehtinen stengiasi atkreipti kitų kongreso narių dėmesį į svarbų JAV – demokratijos principą. Vėliau tame pačiame pranešime ji teigia, kad *“Mes turime parodyti venesueliečiams, kad jų kova nėra bereikšmė, jų veiksmai matomi ir jų veiksmas išgiristas”*. Toliau jos argumentai pasisuka tik asmenų, atsakingų už esamą padėtį, link – valdžios asmenys turi būti nubausti, tačiau nekalbama apie veiksmingas priemones, tad Ros-Lehtinen pareiškimas labiau skirtas atkreipti dėmesį ir parodyti venesueliečiams, kad jų kova nėra bereikšmė. Politinių kalinių išlaisvinimas be abejonės yra vienas iš argumentų suprobleminti situaciją ir atkreipti dėmesį, tačiau nesiekia spręsti pačios problemos.

Maduro veiksmai prieš piliečius parodomi iš labai nehumaniškos pusės – akcentuojamos ir Venesuelos vykdomosios valdžios sąsajos su Kuba. *“Tūkstančiai Kubos žvalgybos agentų padeda*

⁷⁰ Ileana Ros-Lehtinen, Congressional hearing „VENEZUELA SANCTIONS“, 2017 02 14.

Maduro režimui išlaikyti kontrolę armijoje, kai tuo tarpu Maduro įsakinėja šaudyti į protestuojančius žmones”⁷¹. Sąsajos su Kuba leidžia suprasti, kad vykdomoji valdžia Venesueloje turėtų būti suvokiama kaip ideologinių priešininkų įtakos sfera. Pasakyme taip pat minima žvalgyba (angl. intelligence units) turėtų suteikti pasakymui grėsmės ir priartinti idėją prie dažnai kongresmenų vartojamo epiteto žlugusi valstybė (angl. failed state). Tokie pasisakymai parodo, kad padėti Venesueloje reikėtų vertinti panašiomis nuomonėmis kaip kitus karštuosius pasaulio taškus, kuriuose įsikerojusi priešprieša žmogaus teisėms.

Žmogaus teisių pažeidimai, be abejonės, yra vienas kertinių aspektų, kuris akcentuojamas Atstovų rūmų pasiklausymuose skirtingomis formomis. Respublikonas kongresmenas Mario Diaz-Balart akcentuoja, kad tokie pažeidimai turėtų generuoti tolesnius veiksmus – kalbėdamas apie kitų kongreso narių indėlį, jis antrina jų išsakytiems argumentams dėkodamas, “...kad žmogaus teisės pristatomos kaip užsienio politikos pagrindas”⁷². Tačiau veiksmų generavimui trūksta konkretnių išvalgų, kurios neatsispindi Atstovų rūmų inicijuotose kalbose – užsimenama tik apie kitų valstybių pavyzdžius sutelkti bendras jėgas sprendžiant regione besivystančias problemas⁷³. Toks žmogaus teisių pažeidimų bei kitų Venesuelos problemų iškėlimas į tarptautinės atsakomybės lygmenį kelia retorinius svarstymus, kokį vaidmenį JAV vis gi turėtų užimti Pietų Amerikoje vykstančiuose neramumuose. Griežtesni už individų sankcionavimą veiksmai nelabai reikalingi, veikiau apeliuojama į reaktyvų požiūrį, bausmes, nei proaktyvų problemos sprendimą – “...į sankcijų sąrašus turėtų būti įtraukta daugiau vardų, ypač tų, kurie atsakingi už žiaurus veiksmus prieš nekaltus civilius.”⁷⁴.

Tokiuose kongresmenų argumentuose galima išvelgti, kad svarbiausia supriešinti, Venesuelą pastatyti į kitą ideologinę pusę, suvokti ją kaip kitą subjektą nei *mes*. Priešiškų idėjų formavimas akcentuojant žmogaus teises kaip užsienio politikos vardiklį tarsi leistų legitimiai imtis veiksmų, tačiau reaktyvumas veikiau apeliuoja į *talk softly, sanction softly* palikimą nepaisant sugretinimo su Kuba.

Atsakomybė gilinant humanitarinę krizę. Jei žmogaus teisių pažeidimai labiau siejami su aktyviais veiksmais prieš civilius, tai bendrai žvelgiant į humanitarinę krizę⁷⁵, kaltinimus

⁷¹ French Hill, Congressional hearing „VENEZUELA IS A FAILED STATE”, 2017 03 23.

⁷² Albio Sires, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA”, 2017 05 23.

⁷³ Ten pat. Minimas Ispanijos išsivadavimas iš Franco diktatūros kuomet aplinkinės Europos valstybės sutelkė jėgas ir padėjo Ispanijai išspręsti savo vidines problemas.

⁷⁴ Ileana Ros-Lehtinen, Congressional hearing „VENEZUELA“ 2017 07 17.

⁷⁵ Humanitarinė krizė griežto apibrėžimo neturi, tačiau ją reikėtų suvokti kaip įvykių grandinę, kuri sukelia kritinę grėsmę žmonių saugumui ir sveikatai, dažniausiai labai dideliu mastu. Šie įvykiai gali būti natūralios gamtos katastrofos, žmogaus veiksmai arba kompleksinis jų darinys. Žr. “WHAT IS A HUMANITARIAN EMERGENCY? < <https://www.humanitariancoalition.ca/info-portal/factsheets/what-is-a-humanitarian-crisis> > [Žiūrėta 2019 04 28]. Krizę Venesueloje galima laikyti žmogaus veiksmų padariniu, net jei įtakos pablogėjusiai situacijai turi tarptautinė politika, valstybės valdymas ir ekonomika.

Venesuelos vyriausybei reikėtų suvokti kaip atsakingų asmenų bei institucijų kaltinimą vykdytius netinkamą politiką ir neteisėtus veiksmus. Derėtų paminėti, kad PDVSA naftos bendrovės priklausymas valstybei taip pat yra siejamas su galimybe vyriausybei šioje įmonėje priimti sprendimus ne pagal ekonominės situacijos vertinimą, bet ir pagal politines preferencijas.

Vienas iš nusikaltimų, priskiriamas Maduro vyriausybei, yra PDVSA valdymas. Esą neteisingi veiksmai naftos įmonėje taip pat prisideda prie ekonominio smukimo Venesueloje, vedančio į prastėjančią socialinę situaciją. Eskaluojant problemas Venesueloje minimas ir JAV indėlis, kuris remiasi komerciniais pagrindais – *“Liūdna, bet JAV valdžia taip pat padeda paremti režimą. Kaip? Leisdama pirkti Venesuelos naftą.”*⁷⁶. Kalbėdama apie JAV ir Venesuelos ekonominius ryšius, Ros-Lehtinen akcentuoja, kad vien per pirmus tris 2017 m. mėnesius už naftos pardavimą į Jungtines Valstijas Venesuela gavo 3,5 mlrd. dolerių ir tokių didelių įplaukų reikėjo išvengti⁷⁷. Tačiau tokie retoriniai pareiškimai ir situacijos spalvinimas socialinėmis problemomis visiškai nebandant inicijuoti sprendimo, leidžia suprasti, kad suinteresuotų spręsti šią humanitarinę krizę yra mažai. Taip pat šią nuomonę galima paremti žvelgiant į bendrą Atstovų rūmų pranešimų bazę, kurioje be problemos eskalavimo ir reaktyvaus požiūrio, nesiūloma imtis jokių griežtų veiksmų, nebent bausti režimą palaikančius asmenis. Tai bene vienintelis Atstovų rūmų referavimas į ekonominius valstybių santykius per visą tiriamąjį laikotarpį, kuris parodo, kad politinė išraiška vis dar svarbiau nei veiksmingų idėjų generavimas.

Kongreso narių pranešimuose šalia ekonominės padėties nevaldymo labai vaizdžiai piešiami valdžios atstovų portretai norint pabrėžti ir dar vieną su socialinės krizės giliniu susijusį elementą, kurį galima laikyti tiek vienu iš priežasčių, tiek ir vienu iš pasėkmių. *“Jie pildo savo pačių kišenes venesueliečių kančios sąskaita.”*⁷⁸ - taip apie Venesuelos valdžios atstovus kalba Ros-Lehtinen paliesdama korupcijos aspektą. Korupcija, be abejonės, yra vienas iš ekonominių stabdžių šalies vystymuisi ir ekonomikai, tad toliau minėdama, kad *“...šie asmenys naudojami apgavikiškoms schemomis pajungdami priedangai įkurtas kompanijas (angl. shell companies), siekdami papildyti savo sąskaitas”*⁷⁹, ji nebeplėtoja galimų sprendimo galimybių. Kituose Atstovų rūmų pasisakymuose JAV Finansų departamentui skiriamos liaupsės dėl sankcionuojamų asmenų visiškai neatliepia tobulėjimui paliktos vietos, šiuo atveju minimo pinigų plovimo ar korupcijos atvejo, kuris vienareikšmiškai yra viešai tarp vyriausybės narių paplitusi praktika.

Ekonominius valstybės rodiklius dažniausiai vertiname pinigine išraiška, bet kai pajungiamos socialinės problemos, galimi ir labiau drastiški matavimo vienetai – krizės Venesuloje metu žiniasklaida pasigavo gyventojų svorio klišę. Situacija Vakarų žiniasklaidoje pradėta vertinti

⁷⁶ Ileana Ros-Lehtinen, Congressional hearing „VENEZUELA“ 2017 06 07.

⁷⁷ Ten pat.

⁷⁸ Ileana Ros-Lehtinen, Congressional hearing „VENEZUELA SANCTIONS“, 2017 02 14.

⁷⁹ Ten pat.

svoriu, kurį procentaliai numetė Venesuelos gyventojai, o šią klišę taip pat pasiėmė ir kongreso nariai, kalbėdami apie situaciją Pietų Amerikoje. Maduro kaltinamas prastu vadovavimu ir PDVSA vedimu, kuris pablogino žmonių gyvenimo sąlygas, tačiau Atstovų rūmų narių pranašimuose atsakomybė spręsti humanitarines problemas bandoma padalinti tarptautinei visuomenei – *“Tikiu, kad mes turime dirbti drauge su savo sąjungininkais visame pasaulyje ir toliau reikalauti, kad Maduro laikytųsi tarptautinių normų bei suteiktų Venesuelos žmonėms laisvę...”*⁸⁰. Prieš tai kongresmenų naudoti argumentai, esą Venesuelos naftos pirkimas leidžia Maduro režimui gyvuoti, nesisieja su atsakomybe, kurią turėtų į priekį vesti JAV būdama didžiausia Venesuelos naftos rinka. Padėties keitimas reikalavimais nėra tinkamas sprendimo pasirinkimas, kuris rodo, kad Venesueloje besitelkianti grėsmė JAV nėra suvokiama kaip tokia didelė, kad perluptų ekonominius valstybių ryšius.

Vertinant atsakomybę ir galimus veiksmus krizei spręsti, iškyla paradoksas, kai tuo pačiu metu išsireiškia, kad JAV ekonominių ryšių pagrindu leidžia Maduro vyriausybei generuoti savo gyvavimui reikalingus resursus. Bet kartu keliamas ir tarptautinės bendruomenės vaidmuo reikalaujant režimo pokyčių. Turint omenyje, kad JAV yra didžiausia Venesuelos naftos rinka, matomas netikrumas ir tokius pasisakymus galima vertinti kaip galimą atsakomybės neprisiėmimą.

Demokratinų vertybių laužymas. Demokratijos užtikrinimas ir palaikymas regionuose, kuriuose jai gresia pavojus yra vienas iš dažniausiai pasitaikančių argumentų, naudojamų pagrindžiant prezidentinius orderius. Ne išimtis ir situacija Venesueloje, o demokratinės vertybės taip pat atsisipindi ir Atstovų rūmų narių pranešimuose. Su represijomis ir politinių kalinių persekiojimais siejamas ir plačiai kalbose eskaluojamas Nacionalinės Asamblėjos vaidmuo tampa JAV palaikomu simboliu kovoje prieš Maduro režimą. Venesuelos įstatymų leidžiamosios valdžios engimas, trukdymas Asamblėjos nariams dirbti bei valstybinio organo teisių mažinimas – šie argumentai kalbant apie demokratinų principų laužymą yra vartojami kongresmenų pasisakymuose.

Apie skambius Nicolas Maduro 2017 m. kovo mėn. bandymus anuliuoti Nacionalinės Asamblėjos veiksmus, kuomet jis skelbė, kad Nacionalinė Asamblėja nereikalinga jei ją valdo opozicija, kongreso nariai atsiliepė – *“..., venesueliečiai turi konstitucinės tvarkos sulaužymo įrodymą.”*⁸¹. Galima tikrai tvirtinti, kad Vakarų pasauliui paminti konstituciją, reiškia paminti kertinę santvarkos idėją, kongresmenai retoriškai teigia, kad visas pasaulis turėtų sutelkti jėgas: *“Šiandien kviečių pasaulį stoti į venesueliečių užnugarį, nes Maduro liepė savo snaiperiams*

⁸⁰ Albio Sires, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA”, 2017 05 23.

⁸¹ Ileana Ros-Lehtinen, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA”, 2017 05 23.

pasiruošti [...] pulti protestuojančius prieš valdžią, kuri turėtų būti demokratinė.”⁸². Garsūs skatinimai pasauliui pamatyti Venesuelos demokratinius sunkumus, pasitarnauja tik kaip galimas pagrindimas veiksmingiems sprendimams, nes be konstitucijos varžymo, kalbose platesni siūlymai neatsispindi. Tačiau tokius kongresmenų pasisakymus galima vertinti, kaip grėsmės suvokimo išraišką, nors tai tiesiogiai ir nepasakyta – JAV nėra palanku, jei ekonomikos partnerė naftos srityje pameta demokratijos kelią, grežiasi į ideologinius priešininkus, nes tai atsiliepia ir energetikos saugumo požiūriu.

Atsigręžimas į priešininkus, ypatingai Maduro režimo sąsajų ieškojimas su Kubos politine santvarka, kuriuos mini kongresmenai⁸³, gali būti vertinamas kaip siekis saugumizuoti situaciją Venesueloje JAV atžvilgiu. Tokias išvalgas galima paremti Maduro vyriausybės plėtra kariniame sektoriuje bei argumentais, esą narkotikų karteliai klesti Venesueloje. “... *tapo aišku, kad Venesuelos vyriausybė veikia narkotikų srityje ir padeda krovinių plitimui regione.*”⁸⁴. Turint omenyje augantį JAV indėlį į kovą su narkotikais, ypatingai kalbant apie bendradarbiavimą su Kolumbija, kai kova su Kolumbijos ginkluotosiomis revoliuvinėmis pajėgomis (FARC) artėjo į pabaigą⁸⁵, su narkotikais susiję epitetai kalbant apie Venesuelą Atstovų rūmuose gali būti suvokiami kaip grėsmės požymiai. JAV ir Kolumbijos bendradarbiavimas Kolumbijos Taikos procese kontrastuoja su problemine Venesuelos vyriausybės situacija narkotikų karteliuose, kuri prisideda prie ekonominio ir idėjinio faktoriaus eskaluojant problemą.

Demokratinio ir ekonominio aspektų susidūrimas taip pat turi būti aptartas ir iš rinkimų perspektyvos. Tyrimo laikotarpiu Nicolas Maduro kadencija artėjo prie pabaigos, tad kongreso narių pasisakymuose galima rasti tikėjimo situacijos pasikeitimu atėjus naujiems rinkimams. Corrales ir Romero savo studijos apie JAV-Venesuelos santykius pabaigoje išskyrė du galimus variantus tolimesniems valstybių santykiams: vykdomosios Maduro valdžios pasikeitimas arba likimas valdžioje⁸⁶. Žvelgiant į Atstovų rūmų pasisakymus, jie tiki naujų rinkimų galia ir nekalba apie vykdomosios valdžios išsilaikymo galimybę po rinkimų, kurie buvo numatyti 2018 metams. “*Maduro vėl bando išvengti neišvengiamo: laisvų, teisingų, skaidrių ir demokratinių rinkimų Venesueloje su patikima tarptautine priežiūra.*”⁸⁷ – galima spręsti, kad kalba apie tarptautinių organizacijų rinkimų priežiūrą referuoja į Atstovų narių nuomonę dėl piliečių politinio

⁸² Jeff Duncan, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA”, 2017 05 23.

⁸³ Mario Díaz-Balart, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA”, 2017 05 23.

⁸⁴ Albio Sires, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA”, 2017 05 23.

⁸⁵ David Sosa, „Peace Colombia: The Success of U.S. Foreign Assistance in South America“, < <https://www.usglc.org/blog/peace-colombia-the-success-of-u-s-foreign-assistance-in-south-america/> > [Žiūrėta 2019 04 30].

⁸⁶ Romero ir Corrales, 188-202.

⁸⁷ Ileana Ros-Lehtinen, Congressional hearing „VENEZUELA“ 2017 06 07.

apsisprendimo Venesueloje, esą Maduro gali įtakoti rinkimų neskaidrumą kai didelė dalis piliečių, numanomu kongresmenų požiūriu, turėtų balsuoti prieš Maduro. Atstovų rūmų požiūrį į galimus JAV veiksmus Venesueloje šis rinkimų aspektas iš dalies ir paaiškina. Galima kelti retorinį klausimą – ar verta šalia vaizdingos problemos eskalacijos bandyti incijuoti ekonomiškai galimai nenaudingus veiksmus, jei probleminėje valstybėje greitai metu turėtų įvykti rinkimai?

Tokį Atstovų rūmų narių vertinimą galima paremti ir jų griežtu įsitikinimu, kad teisėtų rinkimų atveju venesueliečiai tikrai nebeišrinks Maduro dar vienai kadencijai. *“Venesuelos žmonės demonstruoja, kad iš tiesų yra Simon Bolivar palikuonys”*⁸⁸ - taip apie demonstracijas ir venesueliečių požiūrį atsiliepiama kongresmenų. Aliuzijos į Pietų Amerikos išsivadavimo nuo ispanų priespaudos simbolių leidžia suprasti, kad istorija kartojas, Venesuelos žmonės nori išsilaisvinti iš Maduro priespaudos ir tai yra visuotinai priimta nuomonė JAV. Tačiau skaidrių rinkimų užtikrinimo tema nėra toliau plėtojama nei viename Atstovų rūmų pranešime per pasirinktą laikotarpį. Tai galima laikyti atsakomybės neprisiėmimu už generuojamas idėjas, kurios tampa pasmerktos likti neįgyvendintomis⁸⁹.

Žvelgiant į Atstovų rūmų pasisakymus demokratijos principų Venesueloje tema, derėtų pastebėti, kiek daug svarių įžvalgų galima rasti simboliuose. Nacionalinės Asamblėjos vaidmuo ir Venesuelos piliečių gretinimas su Simon Bolivar idėjomis leidžia eskaluoti situaciją ir per istorinę prizmę, istorines vertybes, kurios referuoja į demokratinius principus. Tačiau optimistiškas tikėjimas rinkimais ir nekvestionuojama tikimybė, kad įvyks valdžios pokytis į šalį nustumia net bandymus sugręsminti krizę per visam regionui ir pačiai JAV labai skaudų narkotikų aspektą. Optimistinis požiūris turėtų būti suvokiamas kaip sprendimo būdas nesikišti į problemą.

3.2. Įstatymų leidžiamoji valdžia – Senatas

Žmogaus teisių pažeidimai. Politinės opozicijos engimas plačiai atsispindi visuose senatoriaus Marco Rubio pranešimuose. Opozicijos lyderių kalinimas ir gaudžiai pateikiamos jų istorijos, labiausiai akcentuojamas simboliu tapusio Leopoldo Lopez įkalinimas už demonstracijų prieš Maduro vyriausybę rengimą 2014 m. *“Prieš pradėdamas kalbėti apie Leopoldo Lopez atvejį, noriu apžvelgti, kas darosi mūsų pačių Vakarų pusrutulyje.”*⁹⁰ – taip išsireikšdamas kalbos pradžioje, Marco Rubio leidžia suprasti, kad Venesueloje susidariusią situaciją derėtų priimti kaip tokią, kurioje JAV turėtų imtis ryžtingesnių veiksmų, tarsi savo prižiūrimoje zonoje. Į šį simbolizmą referuojama kaip į objektą, kuriam JAV yra atsakinga, nes pats Rubio iniciavo

⁸⁸ Mario Díaz-Balart, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA”, 2017 05 23.

⁸⁹ 2018 m. kovo mėn. įvykę rinkimų rezultatai skelbė Maduro pergalę, tačiau didžiosios dalies pasaulio valstybių jie nebuvo pripažinti teisėtais.

⁹⁰ Marco Rubio, Congressional hearing „VENEZUELA“, 2017 02 13.

valstybės sekretorių paskelbti skatinimą paleisti politinius kalinius Venesueloje, o apie patį Lopez išsireiškė – *“Jis bus kritinė dalis kuriant laisvesnę, labiau demokratišką ir sėkmingą Venesuelą, bet kol kas jis silpsta kalėjime.”*⁹¹. Galima suprasti, kad JAV privalo įdėti indėlį į politinių kalinių išlaisvinimą, nes tai yra *savas* ir *demokratiškas* Vakarų pusrutulio.

Atsakomybė gilinant humanitarinę krizę. Visai kitaip nei Atstovų rūmų pranešimuose, senatorius Marco Rubio stengiasi pristatyti socialinę situaciją Venesueloje įtakojančius Maduro vyriausybės asmenis kaip platesnio veiksmų rato pradžia. *“Tai, kad mūsų pusrutulio valstybės viceprezidentas yra ne tik susijęs su narkotikų verslais bet ir padeda teroristams gauti suklastotus pasus yra tikras įžeidimas.”*⁹² – toliaus kalbėdamas apie visą Vakarų pusrutulį, kaip apie bendruomenę, galime suprasti, kuriojamą Jungtinių Valstijų, jis džiaugiasi prezidento administracijos pasiekimais į sankcijų sąrašus įtraukiant už neteisėtus veiksmus atsakingus asmenis bei kompanijas. Tačiau Rubio kalbose atsispindi skatinimas ir idėjos, kad, visgi, padėties pasikeitimas Venesueloje yra svarbiau už ekonominius, ar bet kokius kitus faktorius, nes *“...Viliuosi, kad tai tik pradžia priverčiant Maduro režimą pajusti spaudimą ir sustabdyti neteisėtus veiksmus privedusius Venesuelą prie šio pražūtingo kelio”*⁹³.

Bene ryškiausia ir agresyviausia išreišksta sritis Rubio pasisakymuose yra tarptautinės visuomenės, konkrečiau, idėjinių konkurentų bei priešininkų, spaudimas keisti požiūrį santykiuose su Venesuela. Kalbėdamas apie Rusijos, Kinijos skolinimus Maduro vyriausybei bei agituodamas privačius bankus neskolinti Venesuelai ir nepalaikyti jos finansinių pajėgumų jis sako – *“Šie vyrukai [Maduro vyriausybė – M.K.] negali grąžinti skolų [...] skatinu labai atsargiai įsivertinti situaciją prieš toliau darant sau gėdą ir skolinant savo žmonių pinigus, kurių jie niekada nebeatgaus*⁹⁴. Tokie skatinimai parodo, kad ekonominis faktorius Rubio nėra itin svarbus argumentas kalbant apie humanitarinę krizę Venesueloje bei galėtų būti taikomas ir pačioms Jungtinėms Valstijoms – jo pranešimuose apie dvišalius santykius su Venesuela naftos srityje beveik neužsimenama.

Spaudimo skatinimas režimui turėtų būti suvokiamas kaip siekis įtraukti Venesuelos krizę į aukštesnę poziciją JAV užsienio politikos agendoje nepaisant amerikiečius galimai paliesiančio atoveiksmio. Referuojant į tapatybinius priešininkus tai galima laikyti ir raginimu įtraukti į saugumo dienotvarkę.

Demokratiųjų vertybių laužymas. Kertinis aspektas, ant kurio savo argumentus stato Atstovų rūmų narys yra konstituciniai pažeidimai. Kalbėdamas apie Nacionalinės Asamblėjos teisių paminimą, jis teigia, kad *“Mes niekada nepripažinsime šių absurdiškų Maduro bandymų*

⁹¹ Ten pat.

⁹² Ten pat.

⁹³ Ten pat.

⁹⁴ Marco Rubio, Congressional hearing „VENEZUELA“, 2017 03 09.

pasinaudojant neteisėtais procesais perrašyti Konstituciją.”⁹⁵. Konstitucijos perrašymas neteisėtais būdais tarsi galėtų legitimuoti griežtesnius veiksmus, tačiau tai tėra žinutė tarptautinei visuomenei, kad visi matytų neteisėtus Maduro veiksmus.

Vienas iš kritinių pažeidimų, apie kuriuos nekalbėjo Atstovų rūmų nariai yra žodžio laisvė. Tarsi kažką, kas amerikietiško ir laisvo, Rubio pamini JAV žinių transliuotoją – “...; *spauda buvo išmesta iš šalies; CNN buvo išmesta, kaip pavyzdys.*”⁹⁶. Tai parodo, kad ne tik vidinės valstybės žodžio laisvės suvaržymas, kurio nemini kongresmenai, bet ir jų pačių, amerikiečių, žodžio laisvės varžymas gali egzistuoti tarp ilgalaikių ekonominių partnerių. Tačiau Senato atstovas taip pat išreiškia didžiulę viltį rinkimams, kurie turėtų pakeisti situaciją. Skaidrių rinkimų užtikrinimo jis nesiekia kelti į ateities JAV uždavinius, bet veikiau skatina pačius Venesuelos žmones, ypač tuos, kurie atstovauja Nacionalinę gvardiją, nusigręžti nuo Maduro ir pakeisti situaciją⁹⁷. Tokie senatoriaus argumentai parodo esamą situaciją iš realios pusės, kur Nacionalinės gvardijos pareigūnai yra priversti veikti režimo naudai.

Siekis parodyti procesus Venesueloje kaip nelegitimus ir amerikietišku laisvos žiniasklaidos simbolių akcentavimas be abejonės rodo supratimą. Tačiau toks problemų eskalavimas nerefereuojant į galimus veiksmus leidžia suprasti, kad Senato, veikiau jo atstovo Rubio, požiūriu šios vertybės nėra užtekinai svarbios rimtesnėms iniciatyvoms.

3.3. Įstatymų vykdomoji valdžia – Vakarų pusrutulio reikalų biuras

Žmogaus teisių pažeidimai. Kalbėdami spaudos konferencijose bei formuodami oficialius pranešimus, JAV Vakarų pusrutulio reikalų biuro atstovai dažnai referuoja į tarptautines sutartis, rezoliucijas ir kitokio pobūdžio dokumentus, kurie yra tarsi teisinis pagrindimas JAV atstovų nuomonei paremti ir paversti savo kritiką legitimiais įrankiais. Vienas tokių sutarimų – Vatikano tarpininkautos derybose, kurios ypač akcentuojamos kalbant apie humanitarinius pažeidimus ir politinius kalinius, represijas. Dveji iš keturių derybose Vatikano paremiamų argumentų yra susiję su žmogaus teisių pažeidimais – prašymas paleisti politinius kalinius bei išpildyti venesueliečių poreikius susijusius su humanitarine pagalba⁹⁸. Nors tai nėra oficiali sutartis, bet veikiau iki galo nepavykęs⁹⁹ Vatikano tarpininkaujamas Maduro režimo ir opozicijos dialogas, JAV atstovai dažnai

⁹⁵ Ten pat.

⁹⁶ Ten pat.

⁹⁷ Ten pat.

⁹⁸ Likę reikalavimai: surengti teisingus ir patikimus rinkimus bei gerbti esamą konstituciją ir Nacionalinę Asamblėją. Kevin Sullivan, Remarks, Intervention on Venezuela, 2017 07 27.

⁹⁹ 2016 lapkričio mėn. Karakase vykusios derybos nenusisekė dėl abiejų pusių nenoro eiti į kompromisą – Maduro vyriausybės nenoro atsakyti į reikalavimus ir opozicijos pasiūlymus kaip reakcijos į tai. Žr. “Venezuela's opposition walks away from Vatican-backed talks” < <https://www.dw.com/en/venezuelas-opposition-walks-away-from-vatican-backed-talks/a-36672319> > [Žiūrėta 2019 05 10].

referuoja į šias nenusisekusias derybas – *“Jungtinės Valstijos reikalauja Venesuelos vyriausybę įgyvendinti pažadus, kuriuos pažadėjo Vatikano palaikomose derybose praėjusį rudenį...”*¹⁰⁰. Vatikano delegacijos akivaizdoje Venesuelos opozicijos išsakytus reikalavimus JAV, dėl katalikiškos svarbos, leidžia sau naudoti kaip svarų argumentą kritikuodami Maduro – *“Vatikanui tenka kritinis vaidmuo regione.”*¹⁰¹. Nepaisant Venesuelos vyriausybės atstovų priešpriešos Vatikano nuomonei¹⁰², norima pabrėžti, kad jis pats pamina bažnyčios atstovų siūlymus, kurie katalikiškai Pietų Amerikos valstybei turėtų rūpėti. Tokį JAV argumentą galima laikyti noru parodyti, kad Maduro režimas eina į priešpriešą su kitomis kaimyninėmis Vakarų pusrutulio valstybėmis. Žaidimas religiniais motyvais leidžia legitimuoti argumentus iš JAV pusės.

Atsakomybė gilinant humanitarinę krizę. Vakarų pusrutulio reikalų biuro šaltiniuose (spaudos konferencijose ir pranešimuose) vengiama plačiai diskutuoti proaktyvių veiksmų tikimybėmis, daugiau dėmesio susilaukia temos reaktyviu požiūriu. Atsakomybės tema, žinoma, referuoja į konkrečius asmenis – *“..., bet Venesueloje nebuvo gamtos katastrofos; kenčiama nuo besitiesiančios prastos valdančiųjų politikos ir [jų – M.K.] pasirinkimų pasekmių.”*¹⁰³. Tokius argumentus seka kalbos, esą už sunkias gyvenimo sąlygas, kurias patiria venesueliečiai, sankcijų susilaukia atsakingi asmenys tačiau viena stipriausių kritikų į Maduro pusę kyla iš pagalbos ignoravimo. Su socialinėmis problemomis susiduriančiai valstybei reikalinga pagalba žmonėms, bet režimas atsisako įsileisti humanitarinę pagalbą. JAV pozicija šiuo požiūriu atsiremia į Jungtines Tautas, tai, kad Nicolas Maduro neleidžia Jungtinėms valstijoms padėti jo žmonėms iš dalies suprantama dėl konfrontacijos su Vašingtonu, bet JAV oficialiai stengiasi eiti per tarptautinių organizacijų sampratą – *“Mes pasirengę padėti su humanitarine pagalba, jei tik Venesuelos valdžia įsileistų bent Jungtines Tautas, kurios atsiliepia į humanitarinius [...], medicininius iššūkius...”*¹⁰⁴.

Pagalbos suteikimą Venesuelos gyventojams šis valstybės departamento biuras išreiškia gana nerūpestingai, kuomet užbaigiant argumentus į klausimus apie galimus JAV veiksmus problemų sprendimui atstovai teigia, kad pirmiausia patys venesueliečiai turi suprasti, ko jie nori – *“Tarptautinio vaidmens rolei vietos yra, bet galiausiai, [...] tam reikalingas sutarimas tarp venesueliečių.”*¹⁰⁵. Tokie oficialūs pareiškimai leidžia suprasti, kad JAV referuoja į Maduro režimą vis dar palaikančius socialinius sluoksnius. Visų pirma tai yra tie valstybės tarnautojai ir kariškiai, kurie už buvimą tarnyboje gauna ženkliai didesnes algas bei dalyvauja raminant protestus.

¹⁰⁰ Kevin Sullivan, Remarks, Intervention on Venezuela, 2017 07 27.

¹⁰¹ Special Briefing, Senior State Department Official On Venezuela, March 29, 2017.

¹⁰² „Neatsakinga ir nepagarbu manyti, kad Vatikanas gali pamokyti Venesuelą“ – taip apie Vatikano tarpininkavimą atsiliepė Socialistų partijos lyderis Diosdado Cabello. Žr. “Venezuela's opposition walks away from Vatican-backed talks” < <https://www.dw.com/en/venezuelas-opposition-walks-away-from-vatican-backed-talks/a-36672319> > [Žiūrėta 2019 05 10].

¹⁰³ Michael J. Fitzpatrick, Special Briefing, Special Briefing on Venezuela, 2017 03 02.

¹⁰⁴ Ten pat.

¹⁰⁵ Ten pat.

Į argumentus iškeliant tarptautinių organizacijų pagalbą krizėje bei teigiant, kad pačioje Venesuelos visuomenėje yra socialinių sluoksnių vis dar palaikančių Maduro, galima vertinti JAV valstybės atstovų poziciją kaip siekį pateisinti nesikišimą į situaciją, atsakomybės išskirstymą.

Demokratiųjų vertybių laužymas. Stipriausia ir plačiausiai diskutuota tema kalbant apie Venesuelą Vakarų pusrutulio reikalų biure galima laikyti demokratiųjų principų paminimą, o tam pasitelkiami labai svarūs faktai bei tarptautinė sutartis. Visų pirma būtina paminėti, kad tyrimui pasirinktu laikotarpiu Maduro režimas paskelbė apie Venesuelos išstojimą iš Amerikos Valstybių organizacijos (OAS)¹⁰⁶ ir kalbos apie Venesuelos atsakomybę tarptautiniam susitarimui tapo vienu iš svariausių argumentų kritikai iš JAV pusės.

OAS sutarties straipsniuose aiškiai pabrėžiama, kad valstybės narės turi palaikyti demokratiuos principus¹⁰⁷, taip pat svarbi ir OAS valstybių 2001 m. pasirašyta Amerikos Demokratinė chartija (angl. Inter-American Democratic Charter), kurios pagrindinis tikslas ir yra demokratijos palaikymas. Kalbant apie Venesuelos pareiškimą išstoti iš šios organizacijos, reikia akcentuoti, kad tai yra dvejus metus trunkantis procesas ir net jei Maduro vyriausybė paskeklbė nebedalyvausianti OAS veikloje, ji vis tiek lieka įsipareigojusi per šį 24 mėn. laikotarpį vykdyti sutarties reikalavimus. *“Vienas pagrindinių OAS Chartijos principų, žinoma, yra skatinti ir stiprinti atstovaujamoją demokratiją, kurio Maduro administracija tikrai nesilaiko.”*¹⁰⁸ – tokie JAV valstybės departamento atstovų pareiškimai kalbant apie dviejų metų išstojimo periodą leidžia legitiuoti kritiką Maduro atžvilgiu, tačiau apie kitus OAS sutarties elementus, nurodančius nesikišimo principą (angl. principle of nonintervention) nekalbama nei viename oficialiame Vakarų pusrutulio reikalų biuro pranešime. Tokia JAV pozicija, žinoma, suprantama, nes nenorima turėti nepageidaujamų diskusijų šiuo aspektu, ypač prezidentui Trump viešai kalbant apie karinės intervencijos į Venesuelą galimybę.

OAS vaidmuo formuojant savo užsienio politiką su Venesuela yra labai ženklus oficialiuose JAV valstybės departamento pasisakymuose. Galima aiškiai pamatyti JAV požiūrį į OAS, kaip tarptautinės organizacijos, atsakomybę krizės Venesueloje kontekste. Kalbant apie specialaus OAS ministrų susitikimo lūkesčius, JAV išsako poziciją – *„...besikaunantiems dėl demokratiųjų institucijų Venesueloje, OAS argumentai dėl Venesuelos vyriausybės tarptautinių įsipareigojimų*

¹⁰⁶ „Venezuela says it will quit Organization of American States“ *New York Post* < https://www.washingtonpost.com/world/the_americas/venezuela-protesters-hit-by-tear-gas-vow-to-keep-pressure-on-government/2017/04/26/c6fbdcaa-29ee-11e7-9081-f5405f56d3e4_story.html?utm_term=.b36a8f0f2629 [Žiūrėta 2019 05 10].

¹⁰⁷ Charter of the Organization of American States, preambulė. Žr. < http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_A-41_charter_OAS.asp > [Žiūrėta 2019 05 10].

¹⁰⁸ Michael J. Fitzpatrick, Special Briefing, Special Briefing on Venezuela, 2017 03 02.

yra labai reikšmingi,...¹⁰⁹. Tai aiškiai parodo, kad ne vien JAV turi spresti Venesuelos krizės Pietų Amerikoje problemas, bet prie to privalo prisidėti ir kitos ekonominės partnerės.

Valdžios perėjimas iš Hugo Chavez posto, kai jo prezidentavimo laikotarpiu turėta nemažai palaikiusiųjų tarp įvairių socialinių sluoksnių, į Nicolas Maduro rankas ir dar labiau sustiprinus režimo sąvoką, taip pat yra vienas iš aspektų, kuris minimas kalbant apie demokratinių vertybių laužymą. Diskusijose apie konstituciją, jos vertybinį vaidmenį bandoma parodyti kaip nuskriaustą ir reikalaujantį užstojimo – “..., režimas nusprendė konstituciją išmesti lauk kaip tiesiog neveikiančią. Ką jie turi omenyje, tai kad komendanto Chavez žymioji konstitucija jiems ilgiau netarnauja.”¹¹⁰. Tokiuose teiginiuose galima aiškiai pamatyti JAV nuomonę, kuri referuoja į net anksčiau taip pat kone diktatoriumi laikyto Chavez vaidmenį. Ši nuomonė supriešina esamą ir buvusį Venesuelos prezidentus siekiant dar labiau parodyti, kaip evoliucionavo režimas bei kaip svarbu konstitucijos principas.

Žvelgiant į laikotarpį nuo metų pradžios iki rugjūčio mėnesio, diskusijos Vakarų pusrutulio departamento pranešimuose nuo OAS vaidmens svarbos keitėsi į temas dėl galimo naujų sankcijų įvedimo – “...mes kalbėsime su kitais nariais [valstybėmis] – su kitomis valstybėmis regione apie koordinuotas sankcijas...”¹¹¹, tačiau galiausiai, net ir augančios įtampos su Venesuela kontekste, argumentai būdavo formuojami per rinkimų svarbos prizmę. Tarptautinių organizacijų svarba palaikant skaidrius rinkimus akcentuojama, bet galiausiai – “Tikslas yra politinis sprendimas politinei problemai, ir rinkimai yra takas, tai kelias į priekį sprendžiant šią politinę krizę.”¹¹².

Vakarų pusrutulio reikalų biuras argumentavimas tarptautiniais susitarimais leidžia teisiškai pastatyti Venesuelą į kaltinamojo padėtį, tačiau tai kartu plečia atsakomybių ratą šių tarptautinių sutarčių dalyvėms. Kordinuotų sankcijų galimybė parodo, kad atsakomybė už regione kylančią grėsmę svarbi ir to regiono valstybėms, tai ne vien JAV problema, aplinkinėms bei OAS valstybėms privalu krizės sprendimą įtraukti į savo dienotvarkę.

3.4. Įstatymų vykdomoji valdžia – Baltieji rūmai

Žmogaus teisių pažeidimai. Užsienio politikos formavimas labiausiai išreiškiamas per prezidento administraciją, tad Baltųjų rūmų pranešimuose gausu referencijų į vaizdingus kitų užsienio valstybių skaudulius su nerašytu reikalavimu JAV imtis veiksmų arba turėti svarią nuomonę viso pasaulio akivaizdoje. Šios institucijos viešojoje kalboje ryškiai atsispindi užsienio

¹⁰⁹ Special Briefing, Background Briefing: Senior State Department Officials on the OAS Meeting on Venezuela, Senior State Department Officials, 2017 03 30.

¹¹⁰ Michael J. Fitzpatrick, Special Briefing, Special Briefing on Venezuela, 2017 03 02.

¹¹¹ Ten pat.

¹¹² Special Briefing, Senior State Department Official On Venezuela, 2017 03 29

valstybių, ypač Venesuelos, socialinių sunkumų bei žmogaus teisių pažeidimų temos. Tokios temos pranešimuose siejasi su prezidento administracijos atstovų vizitais į užsienio regionus bei susitikimais su politiniais lyderiais, tiek valdančiais, tiek ir opozicijos lyderiais.

Buvusio Venesuelos opozicijos lyderio Leopoldo Lopez įkalinimas laikomas kone simboliu, kurį privalu ginti ir išsaugoti vardan demokratijos principų bei ginant žmogaus teises. Lopez tema Maduro iš JAV pusės susilaukia itin griežtos kritikos – *“Jungtinės Valstijos pasmerkia Maduro diktatūros veiksmus, mes laikysime Maduro asmeniškai atsakingą už šių abiejų ir bet kurių kitų [politinių kalinių] sveikatą ir saugumą, sukeltą jo diktatūros.”*¹¹³. Po liepos mėnesį vykusių ir didžiosios dalies Vakarų valstybių nepripažintų parlamento rinkimų, kuriuose Nacionalinę asamblėją keitė Konstitucinė asamblėja, ne tik ryškioje prezidento *Twitter* paskyroje, bet ir oficialiuose Baltųjų rūmų pranešimuose drąsiai referuojama į Maduro kaip į diktatorių.

Protestai, kurių metu sužeidžiami ar net žūsta protestuojantys piliečiai taip pat skambiai atliepami ir paties prezidento Trump – *“Mes tikrai nematėme tokios sunkios problemos, Pone [Kolumbijos – M.K.] Prezidente, dešimtmečius, kalbant apie žiaurumą, kurio liudininkais esame.[...]Ir mes padarysime viską, kas reikalinga – mes dirbsime drauge – kad tai išspręstume.”*¹¹⁴. Žinoma, problemos sprendimas nėra vien JAV interesas, tai atsispindi ir referuojant į būtiną užsienio valstybių indėlį. Ypatingas dėmesys skiriamas Kolumbijai, kurios kovai su FARC atėjus į pabaigą¹¹⁵ didžiulis dėmesys tenka kaimyninei Venesuelai, ypač sienų kontrolei ir pabėgėlių srautams.

Maduro režimo žiaurumo išraiška prieš protestuotojus tampa kliše, kuri dažnai vartojama JAV atstovų. Kalbant apie demonstracijas Venesueloje, Baltųjų rūmų spaudos atstovai atsiliepia – *“Mes smerkiame smurtą, kurį sukėlė vyriausybės banditai prieš nekaltus rinkėjus ir vyriausybės pastangas suardyti demokratiją Venesueloje.”*¹¹⁶. Dažnu atveju referuojama į sąsajas su Kuba¹¹⁷, iš kur, tikėtina, atkeliauja režimo pavyzdys pačiam Maduro bei *banditai* (angl. thugs), režimo palaikymui apmokyti civiliai¹¹⁸. *“Maduro nėra tik blogas lyderis, dabar jis diktatorius. [...] Mes dirbsime su savo partneriais, kad nubaustume tuos, kurie atsakingi už keliamą žiaurumą ir žmogaus*

¹¹³ Sarah Sanders, Press Briefing by Press Secretary Sarah Sanders, 2017 08 01.

¹¹⁴ Donald Trump, Remarks by President Trump and President Santos of Colombia in Joint Press Conference, 2017 03 18.

¹¹⁵ 2017 m. vasarą FARC galiausiai buvo įveikti ir iš partizaninės organizacijos tapo politine partija. Žr. Nelson Bocanegra, Julia Symmes Cobb, „After decades of war, Colombia's FARC rebels debut political party“ < <https://www.reuters.com/article/us-colombia-peace-politics/after-decades-of-war-colombias-farc-rebels-debut-political-party-idUSKCN1B705U> > [Žiūrėta 2019 05 10].

¹¹⁶ Sean Spicer, Press Briefing by Press Secretary Sean Spicer, 2017 07 17.

¹¹⁷ *“Kastro režimas tiekia ginklus Šiaurės Korėjai ir skleidžia chaosą Venesueloje.”* Žr. Donald Trump, Remarks by President Trump on the Policy of the United States Towards Cuba, 2017 06 16.

¹¹⁸ Mary Anastasia O'Grady, „How Cuba Runs Venezuela“ *WSJ OPINION* < <https://www.wsj.com/articles/how-cuba-runs-venezuela-1500240243> > [Žiūrėta 2019 05 11].

teisių pažeidimus.”¹¹⁹ – išsireiškė nacionalinio saugumo sekretorius. Tokios regiono gerųjų ir blogųjų kontrapozicijos leidžia suvokti regiono bendrumo svarbą šalia augant dar vienam, į Kubą panašiam socialistiniam režimui, tai pradedama statyti ir į saugumo dienotvarkę.

Griežtėjanti JAV kritika režimui, ypač žmogaus teisių pažeidimo kontekste, išryškėja kai viceprezidentas Mike Pence savo kalbose mini visišką idėjinę priešpriešą išreiškiančius epitetus. Maduro režimo bei paties Maduro nebevengiama vadinti *tironija, brutalumu ir barbarizmu*¹²⁰ kuomet kalbama apie opozicijos veikėjus, kurie nukentėjo nuo vyriausybės. Baltųjų rūmų pozicijoje aiškiai matomas Maduro asmenybės atskyrimas nuo Venesuelos, kalbėjimas apie asmeninę atsakomybę leidžia supriešinti ir paversti likusią Venesuelos dalį reikalaujančia užstojimo prieš *tironą*. Sąsajos su Kubos režimu taip pat pabrėžia asmenybės gretinimą su ilgamečiais tapatybiniais priešininkais, leidžia artinti asmenybę prie sugręstintų objektų.

Atsakomybė gilinant humanitarinę krizę. Atsakomybės tema dažnai paliečiama kalbant apie Venesueloje susiklosčiusią situaciją. Prasti pasirinkimai valstybės valdyme privedę prie humanitarinio chaoso valstybę yra jau įvykęs faktas, tad kaltų ieškojimas atsispindi viešose kalbose. Nors 2017 m. pradžioje į klausimai apie galimas naujas sankcijas buvo referuojami į JAV Finansų departamentą, kuris dažniausiai yra atsakingas už sankcijų paskelbimą, bet platus Maduro veiksmų ratas (labiausiai prie to prisidėjo liepos mėn. parlamento rinkimai) leido kalbėti aiškiau. Finansų departamento sekretoriui paantrino ir Baltųjų rūmų spauda – *“Nesiruošiu prognozuoti. Kaip sekretorius Mnuchin vakar sakė, mes apsvarstysime visus variantus...”*¹²¹. Panašiai nuomonę reiškia ir nacionalinio saugumo patarėjas, taip pat vadindamas Maduro diktatoriumi ir savo pozicijos svoriu apeliuodamas į bendrus darbus su partnerėmis valstybėmis nubausti atsakingus asmenis¹²². Toks požiūris iš nacionalinio saugumo patarėjo rodo, kaip svarbu spręsti krizę Venesueloje ir tai yra puiki proga vystyti draugiškus santykius su kitomis regiono valstybėmis.

Plėtojant temą apie regiono valstybių indėlį į kovą su humanitariniais sunkumais Venesueloje, verta paminėti, kad daug dėmesio tam valstybės viceprezidentas skyrė kelionėje po Lotynų ir Pietų Ameriką 2017 m. rugpjūčio mėn. Nepaisant to, kad kelionė buvo skirta stiprinti ryšius su regiono valstybėmis, klausimų apie Venesuelą nebuvo išvengta visose keturiose kelionėje numatytose lokacijose¹²³. Aktualiausia iš visų lankytų valstybių Venesuelos humanitarinės krizės

¹¹⁹ H.R. McMaster, Press Briefing by Press Secretary Sarah Sanders, Treasury Secretary Steven Mnuchin, and National Security Advisor H.R. McMaster, 2017 07 31.

¹²⁰ Mike Pence, Remarks by the Vice President on Latin America, 2017 08 23.

¹²¹ Sarah Sanders, Press Briefing by Press Secretary Sarah Sanders, 2017 08 01.

¹²² H.R. McMaster, Press Briefing by Press Secretary Sarah Sanders, Treasury Secretary Steven Mnuchin, and National Security Advisor H.R. McMaster, 2017 07 31.

¹²³ Viceprezidentas M. Pence lankėsi Kolumbijoje, Argentinoje, Čilėje ir Panamoje. Žr. Statements and Releases, Vice President Mike Pence to Travel to Central and South America, 2017 06 15.

kontekste galima laikyti kaimyninę Kolumbiją, kuri susiduria su tiesioginiu imigrantų iš Venesuelos srautu bei kovoje su narkotikais turi problemų ne tik su vidiniais narkotikų karteliais, bet ir su Venesuelos grupuotėmis. Ypatingai derėtų pabrėžti, kad JAV Kolumbiją laiko regiono lydere sprendžiant minimas problemas – Bogota taip pat pradėjo taikyti finansinius apribojimus su Maduro režimu susijusiam turtui. Padėkojęs už pasirinktą poziciją, Viceprezidentas Mike Pence išsako gana griežtą poziciją kreipdamasis į Kolumbijos prezidentą – *“Pone Prezidente, mes ir toliau imsime veiksmų iki kol Maduro režimas atkurs demokratiją,[...] Bet prezidentas [Trumpas – M.K.] taip pat lieka užtikrintas, kad dirbant su sąjungininkais Lotynų Amerikoje, mes galime pasiekti taikų sprendimą...”*¹²⁴. Verta pabrėžti, kad toliau kalbėdamas apie ateities veiksmus Pence akcentuoja *“pilnas ekonomines ir diplomatines Amerikos galios priemones”*. Panašūs išsireiškimai buvo vartojami vizituojant ir kitas kelionėje numatytas valstybes, tačiau juos galima vertinti kaip daug griežtesnį ir labiau į veiksmus sukoncentruotą požiūrį – JAV užsienio politika griežtėja ir tai plečiama per užsienio valstybių ratą.

Kaip atsakomybę už sukeltą krizę išraišką, galima vertinti ir Limos deklaraciją, kurią pasirašė 14 Vakarų pusrutulio valstybių. Pence vizitas vyko tą patį mėnesį, kai buvo pasirašytas susitarimas, ir jo retorikoje tai atsispindėjo kaip sveikintinas žingsnis kuomet regiono valstybės imasi savarankiškai spresti Venesuelos krizę – *“Ir mes dėkojame Argentinai prisidėjus prie kitų valstybių pasirašant Limos Deklaraciją praėjusią savaitę – siunčiant stiprią žinią, kad laisvi Amerikos žmonės stovės kartu su venesueliečiais...”*¹²⁵ Nors tokios valstybės kaip Kanada taip pat pasirašė deklaraciją, bet Jungtinės Valstijos sutartyje nedalyvavo. Tokio JAV žingsnio, žinoma, nereikėtų laikyti akibrokštu, tiesiog veikia stipria pozicija, kad ne tik Vašingtonas turėtų inicijuoti tokio masto susitarimus.

JAV, ypač viceprezidentas, labai aiškiai pabrėžė, kad Pietų ir Lotynų Amerikos regiono vaidmuo yra svarbus kovoje su režimu Venesueloje. Tai, kad JAV neprisijungė prie Limos deklaracijos leidžia pamatyti, kaip JAV atsakomybės prizmę skaido ir į kitas valstybes, tačiau atsakymai į klausimus apie sankcijas parodo, kad tam tikru aspektu, atsakomybė už režimo veiksmus bus skirta ir iš Vašingtono pusės. Tokią situaciją vis dar galima gretinti prie anksčiau vykdytos *talk softly, sanction softly* politikos.

Demokratiųjų vertybių laužymas. Žvelgiant į Baltųjų rūmų šaltinius, plačiausiai kritikai naudotas argumentas yra demokratiųjų principų paminimas. Pradedant nuo jau minėto Venesuelos pareiškimo išstoti iš OAS iki režimo sąsajų su pasaulio *rogue* valstybėmis. Nuo pat prezidento

¹²⁴ Mike Pence, Remarks by Vice President Pence and President Santos of Colombia in Joint Press Conference, 2017 08 13.

¹²⁵ Mike Pence, Remarks by Vice President Pence and President Macri of Argentina in Joint Press Conference, 2017 08 15.

administracijos atėjimo į valdžią 2017 m., buvo aiškiai išsreikštų raginimų Maduro režimui gerbti konstitucines vertybes¹²⁶. Kritikos bumas, kurį vėliau vainikavo rugpjūčio mėn. paskelbtos sankcijos, buvo sukeltas parlamento rinkimų, kurių nepripažino tiek pati JAV, tiek ir kitos sąjungininkės valstybės.

Per visą laikotarpį iki rugpjūčio mėnesio būta raginimų surengti teisėtus ir skaidrius rinkimus, tačiau paskelbus apie rinkimus į Konstitucinę asamblėją, kritika labai suaktyvėjo ir Jungtinių Valstijų požiūris buvo išreikštas griežtais raginimais net iš paties viceprezidento – “... *Venesuelos problemos, kurios ir toliau netenka kontrolės [...] – manau, Prezidentas toliau ragins tikrą lyderystę regione, kad sukeltų spaudimą Venesuelai, kad surengtų rinkimus kaip jų konstitucija ir reikalauja,...*”¹²⁷. Norima kalbėti apie daugiau regiono ir paties Venesulos jėgų, kurios gali turėti įtakos surengti teisėtus rinkimus, tačiau iš tokios JAV pozicijos galima suprasti, kad veikia laukiama rezultato ir galimybės veikti reaktyviai. Iš nutikusių rinkimų, paskutinių liepos dienų, tokia JAV pozicija tik pastvirtina, nors tai, žinoma, sukėlė kritikos iš JAV bumą. Pirmiausia, Baltųjų rūmų spaudos pranešimuose, o vėliau ir iš pačias aukščiausias pareigas užimančių pareigūnų.

Šiuos liepos rinkimus į Generalinę asamblėją galima laikyti lūžio tašku, kuris galiausiai išgrynino Jungtinių Valstijų požiūrį į santykius su Venesuela. Rugpjūčio mėnesį susilaukta iniciatyvių skatinimų – “*Jungtinės Valstijos kviečia visus, kurie puoselėja laisvę, pasmerkti Maduro režimą dėl piktnaudžiavimo valdžia ir savo žmonėmis.*”¹²⁸. Skatinimai kalbose minimi šalia kalbant ir apie pavojingus režimus, tokius kaip Iranas ir Šiaurės Korėja. Nacionalinio saugumo sekretoriaus nuomone, Nicolas Maduro prisijungia prie kitų pasaulio bogiečių – “... *jis [Maduro]įstoja į labai išskirtinį klubą – įskaitant poną Mugabe, Bashar al-Assad ir Kim Jong-un kalbant apie brutalias savo žmonių represijas, šiuo atveju, konstitucijos panaikinimą kita konstitucija – Konstitucine asamblėja.*”¹²⁹. Maduro režimas oficialiai imamas laikyti *rogue, failed* valstybe, o tokie Baltųjų rūmų spaudos pranešimai siunčia žinutę, kad tai ne tik režimas, kuris ėda save viduje, bet kelia grėsmę ir regiono bei pačios JAV saugumui.

Lankydamasis Lotynų Amerikoje, Mike Pence kalbėdamas apie Venesuelą nevengė formuluoti regiono problemų jas saugumizuodamas. “*Failed valstybė neturi jokių ribų.[...] Venesuela dar labiau prisidės prie narkotikų ir kruvinų kriminalinių pasėkmių plitimo Lotynų Amerikoje ir į Jungtines Valstijas.[...] Viso Vakarų pusrutulio saugumui, klestėjimui ir gerovei*

¹²⁶ Press Briefing by Press Secretary Sarah Sanders, Treasury Secretary Steven Mnuchin, and National Security Advisor H.R. McMaster, July 31, 2017

¹²⁷ Mike Pence, Remarks by Vice President Pence at the Wilson Center, 2017 06 22.

¹²⁸ Mike Pence, Remarks by the Vice President at the Adriatic Charter Summit, 2017 08 02.

¹²⁹ H.R. McMaster, Press Briefing by Press Secretary Sarah Sanders, Treasury Secretary Steven Mnuchin, and National Security Advisor H.R. McMaster, 2017 07 31.

*Venesuela kels pavojų.*¹³⁰ – tokie rezultatyvūs argumentai skelbiami viešai iš JAV pusės galiausiai veda į konstruktyvių veiksmų galimybes, kurios pasitvirtino išleisus EO13808. Maduro režimas, pamynęs demokratinius principus, toliau vesdavamas tokią pat diktatorišką politiką pradedamas vertinti kaip rimta problema, kurią reikia spręsti.

Be abejonės, svariausia tema kalbant apie demokratines vertybes Venesueloje buvo rinkimai, kuriuos galima laikyti lūžio tašku ir per kuriuos laiko perspektyvoje išsiskyrė oficiali retorika. Skatinimai pasmerkti, bet tylėjimas dėl galimų konkrečių veiksmų leidžia suprasti, kad ekonominis faktorius santykiuose su Venesuela JAV prezidento administracijai nėra labai svarbus. Oficialioje retorikoje pasigendama referencijų į ekonominius ryšius bei atsakomybę už juos. Šiame kontekste rinkimų aspektas yra suprantamas – tai tarsi indikatorius, kaip toliau, jau reaktyviai, turėtų elgtis administracija.

3.5. Istatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios palyginimas

Kalbant apie JAV užsienio politiką derėtų pasakyti, kad valstybės veiksmas tarptautinėje erdvėje yra vientisas, šį veiksmą vykdo įstatymų vykdomoji valdžia, tačiau įtakos politikos formavimui turi ir įstatymų leidžiamoji valdžia. Vis gi, didžioji dalis JAV valdžios atstovų pasisakančių apie Venesuelą atrinktuose šaltiniuose priklauso respublikonų partijai, tad galima įžvelgti panašumų argumentuose ir kritikoje.

Peržvelgus kalbas galima pabrėžti liepos mėnesį vykusią parlamento rinkimų Venesueloje svarbą, kurie tapo lūžio tašku ir per kuriuos galima vertinti viso laikotarpio pasisakymus. Nors abiejose valdžios šakose būta išreiškimų, kad tarptautinė visuomenė ir OAS turėtų įdėti daugiau indėlio į konfliktą Pietų Amerikoje, Kongresui šiais argumentais neteko grįsti savo politikos. Įstatymų leidžiamosios valdžios institucijose nepasigirsta kalbų apie efektyvesnių veiksmų siūlymą, bet veikia bandoma atsakomybę perleisti valstybėms sąjungininkėms. Vykdomoji valdžia labiau ieško legitimųjų priekabių, kuriais gali pateisinti skatinimą atsakomybės imti ir kitas valstybes, ne tik JAV. Tam pasitelkiama ne tik Venesuelos atskaitomybė OAS, bet ir Vatikano vaidmuo norint parodyti Maduro režimą einant prieš krikščioniškas vertybes. Tačiau po liepos mėnesio atsirado ryškesnis galimų veiksmų eskalavimas, siekiama rimtesnio spaudimo. Iš prezidento administracijos pasigirsta ekonominės galios panaudojimo galimybių.

Nors Kongreso institucijos neslegia tokia našta užsienio politikos atžvilgiu, kokia slegia prezidento instituciją, galima pastebėti, kad įstatymų vykdomosios pusės šaltiniuose neatsispindi toks užtikrintas požiūris dėl Maduro pasikeitimo kaip Kongrese. Nepaisant aiškių pasisakymų, kurie

¹³⁰ Mike Pence, Remarks by Vice President Pence to the Argentine and Latin American Business Community, 2017 08 15.

leidžia matyti situacijos saugumizavimą, kongreso narių tikėjimas Maduro vyriausybės pasikeitimu po rinkimų pastatė juos į saugią padėtį nesiimti ir neskatinti ryžtingesnių veiksmų. Tačiau abiejose valdžios šakose matomas požiūris, kad nepaisant situacijos sugrėsminimo, pabrėžiamų sąsajų su Kuba ir kitais nedraugiškais režimais, ekonominės partnerystės ir naudos faktorius siejasi su rinkimų laukimu. Vienintėlis senatorius Marco Rubio akcentavo, kad reikia imtis daug griežtesnių veiksmų, o panaši retorika iš vykdomosios valdžios pasirodė tik įvykus neteisėtiems rinkimams į Generalinę Asamblėją. Tai parodo, kad potencialių veiksmų užkirsti kelią nesiekama, pirma geriau palaukti rezultato.

Nors Baltųjų rūmų ir Vakarų pusrutulio reikalų biuro požiūris į krizę Venesueloje pasirodo griežtesnis nei Kongreso, bet vertinant valdžios atstovų išsakytą retoriką, reaktyvius veiksmus labiau išsiskiria parlamento rinkimų rezultatai nei planinga proaktyvi užsienio politika. Šiame kontekste pasireiškia ir ekonominis faktorius, kuris tampa aktuliu apie jį nekalbant – valdžios atstovai beveik nenaudoja komentarų šia tema. Maduro režimo ir JAV jungtis per PDVSA naftos bendrovę nėra liečiama ir veikia siūloma imtis bausmių skyrimo atsakingiems asmenims, tiek pačiose Jungtinėse Valstijose, tiek ir skatinant tarptautinę visuomenę. Galima pasakyti, kad nepaisant sugriežtėjusios kritikos ir krizės sugrėsminimo, *talk softly, sanction softly* politikos palikimas vis dar gyvas Kongrese ir JAV įstatymų vykdomojoje valdžioje.

Išvados

Venesuelos ir JAV santykiams įtakos turi daug skirtingų kintamųjų – nuo ekonominėlių faktorių iki tapatybinių aspektų, kurie į Venesueloje vykstančią krizę priverčia pažvelgti per plačią temų prizmę. Reikia pabrėžti, kad stiprėjantis tarptautinės visuomenės žvilgsnis šiame kontekste krypsta į JAV, turinčią galios monopolį ir Pietų Amerikoje, o 2017 m. pasikeitus prezidento administracijai, atsirado griežtesnis tonas ir daugiau kritikos Nicolas Maduro valdymui. Tačiau lyginant Donald Trump ir Barack Obama administracijas, lieka pamestas perėjimo laikotarpis iš legvesnės kritikos į dabartinį JAV priešišumą ir veiksmus Venesuelai.

Užsienio politikos išraiška sankcijų pavidalu dažnu atveju turi vien pareiškimo svarbą, nes ekonomiškai efektyvesnės sankcijos pasėkmių turi ne tik taikiniui, bet ir jas paskelbusiai valstybei. Pirmasis rimtas žingsnis santykiuose su Venesuela iš JAV pusės buvo atliktas 2017 m. rugpjūčio mėn., kuomet nusitaikyta į Venesuelos vyriausybės kontroliuojamą naftos įmonę Petroleos de Venezuela draudžiant jos finansavimą. Derėtų paminėti, kad JAV ir Venesuelą jungia pastovūs ilgamečiai prekybos saitai – JAV yra didžiausia venesuelietiškos naftos rinka. Rugpjūčio sankcijos nenusitaikė į natūralią įmonės veiklą, nes galėtų turėti pasėkmių pačioms Jungtimės Valstijoms ir nors atoveiksmio nėra, jos nutaikytos į Venesuelos ekonominį sektorių.

Šiame kontekste pasigendant JAV požiūrio į Venesuelą 2017 m. pradžioje, tyrimui pradėti pristatyta literatūros bei valstybių santykių analizė iki prezidento Trump atėjimo į valdžią. Atramos taškas, nuo kurio žiūrima į viešąją JAV kalbą yra J. Corrales bei C. A. Romero pristatyta grėsmės prizmė. Ji pritaikyta 2017 m. laikotarpiui – suvokiant Venesuelą kaip grėsmę, skatinama vesti nuosaikesnę politiką ir išsakyti Maduro opozicijos palaikymą arba imtis griežtesnių veiksmų nepaisant ekonominio atoveiksmio. Atliekant tyrimą ir žiūrint į oficialius JAV įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių šaltinius (viešų kalbų ir pranešimų pobūdžio), pasirinkti kritikos taškai, kurie išreikšti rugpjūčio mėn. prezidentinio orderio pagrindime.

Atlikta diskurso ir turinio analizė palietė JAV valdžios institucijas, formuojančias užsienio politiką: Senatą ir Atstovų rūmus bei Vakarų pusrutulio reikalų biurą ir Baltuosius rūmus. Šių valdžios šakų oficialiųjų šaltinių analizė parodė, kaip JAV formuoja užsienio politiką su Venesuela 2017 m. pirmojoje pusėje. Nepaisant to, kad krizė ir Maduro režimas yra sugrėsminami, ne visais aspektais kritika norima pareikšti aiškią poziciją. Kongreso atstovai veikiau eskaluoja problemą ir skatina susitelkti tarptautinę visuomenę, tačiau nesiūlo imtis griežtų veiksmų. Žvelgiant į JAV vykdomosios valdžios institucijas, per pasirinktą laikotarpį nuomonė apie galimus veiksmus pasikeitė tik po liepos mėn. rinkimų į Generalinę Asamblėją, kurie parodė, kokia rimta situacija vyksta Venesueloje ir negalima jos palikti be atitinkamos reakcijos.

Vienas iš pagrindinių aspektų, kuris vyravo kalbant apie Venesuelą gali būti suprantamas kaip atsakomybės perleidimas nuo savo pečių ir tarptautinei visuomenei, ypačiai Lotynų ir Pietų Amerikos valstybėms sąjungininkėms. Tačiau tik liepos rinkimai parodė, kad šią atsakomybę turi nešti ir JAV, kuomet sugriežtėjus kritikai, rugpjūčio pabaigoje paskelbtos sankcijos. Žinoma, per visą tyrimo laikotarpį temų apie ekonominius naftos šaltus ir griežtų veiksmų tikimybę beveik nebuvo, arba jie buvo formuojami per tarptautinę prizmę, tad drąsiai galima vertinti, kad bene svarbiausia JAV užsienio politikos išraiška yra reaktyvumas. 1-ajame XX a. dešimtmetyje JAV vykdyta *talk softly, sanction softly* politika vis dar gaji ir 2017 m., nes tik kritinių įvykių, šiuo atveju demokratijos principus laužančių rinkimų Venesueloje, kontekste paskelbtos sankcijos, kurios didelio ekonominio svorio neturi ir taip pat veikiau gali būti vertinamos kaip politinis pareiškimas. Tokie reaktyvūs JAV veiksmai parodo kaip suvokiama Venesuelos grėsmė, kad atsakomybė veikiau prisiimama po fakto nei bandoma užkirsti kelią net ir tapatybiškai skirtingiems įvykiams ir tai yra kelio pradžia, kuri gali formuoti tolimesnį JAV požiūrį į santykius ne tik Venesueloje, bet ir Pietų Amerikoje.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

Antonopoulos, Paul ir Drew Cottle, „Venezuela’s 2017 Crisis: A Failed Bolivarian Experiment or a Legitimate Claim of US Imperialism?“, *Critique*, 46(1), 2018.

Biersteker, Thomas, „UN sanctions and peace negotiations: possibilities for complementarity“, *Oslo Forum Papers*, January, 2015. <<https://www.hdcentre.org/wp-content/uploads/2015/02/Oslo-Forum-Paper-UN-sanctions-and-peace-negotiations.pdf>> [Žiūrėta 2019 01 19].

Cama, Timothy Meghan R. Wilson, „Trump exempts Citgo from Venezuela sanctions“, 2017. <<https://thehill.com/policy/energy-environment/348007-trump-exempts-citgo-from-venezuela-sanctions>> [Žiūrėta 2019 01 18].

Campbell, David, *Writing Security. United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Minneapolis: University of Minneapolis Press, 1992.

„Citgo is key link between US and Venezuela“, *Jamaica Observer* 2017. <http://www.jamaicaobserver.com/business-report/citgo-is-key-link-between-us-and-venezuela_117325?profile=1442> [Žiūrėta 2019 01 18].

Corrales, Javier ir C. A. Romero, „U.S.–Venezuelan Relations after Hugo Chávez: Why Normalization Has Been Impossible“, Kn. (sud) Jorge I. Domínguez R. F. de Castro, *Contemporary U.S.–Latin American Relations* 2016.

Corrales, Javier ir Carlos A. Romero, „U.S.-Venezuela Relations since the 1990s“, New York: Taylor&Francis, 2013.

Council of the European Union, „Venezuela: Council adopts conclusions“, <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/28/venezuela-council-adopts-conclusions/>> [Žiūrėta 2019 01 18].

Dallison, Paul, „Donald Trump asked if he could invade Venezuela“, 2018. <<https://www.politico.eu/article/donald-trump-asked-if-he-could-invade-venezuela/>> [Žiūrėta 2019 01 18].

Der Derian, James, M. J. Shapiro, *International/Intertextual Relations. Postmodern Readings of World Politics*, 1989.

Díaz-Balart, Mario, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA“, 2017 05 23.

Donald Trump, Remarks by President Trump on the Policy of the United States Towards Cuba, 2017 06 16.

Duncan, Jeff, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA“, 2017 05 23.

Fitzpatrick, Michael J., Special Briefing, Special Briefing on Venezuela, 2017 03 02.

Georgi, Kay C. ir Lamine Hardway „President Trump’s 'New' Venezuelan Sanctions: Russian Sectoral Sanctions Déjà Vu“ < <https://www.arentfox.com/perspectives/alerts/president-trumps-new-venezuelan-sanctions-russian-sectoral-sanctions-deja-vu> > [Žiūrėta 2019 04 06].

Gonzalez, Juan S., „The Venezuelan Crisis and Salvador Allende's Glasses“ *Prism*, Vol 8, No 1.

Hansen, Lene, *Security as practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*, 2006.

Hawkins, Kirk A., *Venezuela’s Chavismo and Populism in Comparative Perspective*, 2010.

Hill, French, Congressional hearing „VENEZUELA IS A FAILED STATE”, 2017 03 23.

Bocanegra, Nelson ir Julia Symmes Cobb, „After decades of war, Colombia's FARC rebels debut political party“ < <https://www.reuters.com/article/us-colombia-peace-politics/after-decades-of-war-colombias-farc-rebels-debut-political-party-idUSKCN1B705U> > [Žiūrėta 2019 05 10].

Charter of the Organization of American States, preambulė. Žr. < http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_A-41_charter_OAS.asp > [Žiūrėta 2019 05 10].

Jackson, Richard, M. McDonald „Constructivism, US foreign policy and the ‘war on terror’“ Kn: (sud) Inderjeet Parmar, L. B. Miller, M. Ledwidge, *New Directions in US Foreign Policy*, 2009.

Javier Corrales, M. Penfold, *Dragon in the tropics : Hugo Chávez and the political economy of revolution in Venezuela*, 2011.

Marian, Yiemy, „From happiness to misery: Venezuelans lost an average of 10 kg in weight last year“, <<https://latinamericanpost.com/20623-from-happiness-to-misery--venezuelans-lost-an-average-of-10-kg-in-weight-last-year> > [Žiūrėta 2019 01 18].

McMaster, H., R., Press Briefing by Press Secretary Sarah Sanders, Treasury Secretary Steven Mnuchin, and National Security Advisor H.R. McMaster, 2017 07 31.

Mike Pence, Remarks by Vice President Pence to the Argentine and Latin American Business Community, 2017 08 15.

O’Grady, Mary Anastasia, „How Cuba Runs Venezuela“ *WSJ OPINION* < <https://www.wsj.com/articles/how-cuba-runs-venezuela-1500240243> > [Žiūrėta 2019 05 11].

Observatory of Economic Complexity. <https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/ven/show/2709/2016/ > [Žiūrėta 2019 01 18].

“Opposition to U.S. Makes Chávez a Hero to Many” <<https://www.nytimes.com/2005/06/01/world/americas/opposition-to-us-makes-chavez-a-hero-to-many.html>> [Žiūrėta 2019 02 11].

Panizza, Francisco, *Contemporary Latin America: development and democracy beyond the Washington Consensus*, 2009.

Pape, Robert A., "Soft Balancing against the United States", *International Security*, 30, No. 1,10.

Pence, Mike, Remarks by the Vice President at the Adriatic Charter Summit, 2017 08 02.

Pence, Mike, Remarks by the Vice President on Latin America, 2017 08 23.

Pence, Mike, Remarks by Vice President Pence and President Macri of Argentina in Joint Press Conference, 2017 08 15.

Pence, Mike, Remarks by Vice President Pence and President Santos of Colombia in Joint Press Conference, 2017 08 13.

Pence, Mike, Remarks by Vice President Pence at the Wilson Center, 2017 06 22.

Pozzebon, Stefano Jason Hanna ir Flora Charner, „Venezuela's Maduro starts another six-year term despite pressure from neighbors“, <<https://edition.cnn.com/2019/01/10/americas/venezuela-nicolas-maduro-sworn-in-second-term/index.html>> [Žiūrėta 2019 01 19].

Reid, Michael, „Obama and Latin America: A Promising Day in the Neighborhood“, *Foreign Affairs*, 94, No. 5.

Riotta, Chris, „Trump ‘considering recognising’ Venezuela opposition leader as president in radical move to push regime change“, 2019. <<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-venezuela-president-nicolas-maduro-moros-juan-guaido-regime-change-a8729691.html>> [Žiūrėta 2019 01 18].

Rodriguez, Francisco, „Why More Sanctions Won't Help Venezuela“ <<https://foreignpolicy.com/2018/01/12/why-more-sanctions-wont-help-venezuela/>> [Žiūrėta 2019 01 19].

Ros-Lehtinen, Ileana, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA“, 2017 05 23.

Ros-Lehtinen, Ileana, Congressional hearing „VENEZUELA SANCTIONS“, 2017 02 14.

Ros-Lehtinen, Ileana, Congressional hearing „VENEZUELA“ 2017 06 07.

Ros-Lehtinen, Ileana, Congressional hearing „VENEZUELA“ 2017 07 17.

Rubio, Marco, Congressional hearing „VENEZUELA“, 2017 02 13.

Rubio, Marco, Congressional hearing „VENEZUELA“, 2017 03 09.

Sanders, Sarah, Press Briefing by Press Secretary Sarah Sanders, 2017 08 01.

Sires, Albio, Congressional hearing „THE DETERIORATING SITUATION IN VENEZUELA“, 2017 05 23.

Sosa, David, „Peace Colombia: The Success of U.S. Foreign Assistance in South America“, <<https://www.usglc.org/blog/peace-colombia-the-success-of-u-s-foreign-assistance-in-south-america/>> [Žiūrėta 2019 04 30].

Special Briefing, Background Briefing: Senior State Department Officials on the OAS Meeting on Venezuela, Senior State Department Officials, 2017 03 30.

Special Briefing, Senior State Department Official On Venezuela, March 29, 2017.

Special Briefing, Senior State Department Official On Venezuela, 2017 03 29.

Spicer, Sean, Press Briefing by Press Secretary Sean Spicer, 2017 07 17.

Sullivan, Kevin, Remarks, Intervention on Venezuela, 2017 07 27.

The White House, EO13808. <<https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13808.pdf>> [Žiūrėta 2019 01 18].

Trump, Donald, Remarks by President Trump and President Santos of Colombia in Joint Press Conference, 2017 03 18.

U.S. Congress, „Venezuela Defense of Human Rights and Civil Society Extension Act of 2016“ <<https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/2845>> [Žiūrėta 2019 04 20].

U.S. Department of the Treasury, “Presidential Elections Announced in Venezuela”, <<https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2018/02/278129.htm>> [Žiūrėta 2019 01 19].

U.S. Department of the Treasury, <<https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13692.pdf>> [Žiūrėta 2019 04 06].

“Venezuela's opposition walks away from Vatican-backed talks” <<https://www.dw.com/en/venezuelas-opposition-walks-away-from-vatican-backed-talks/a-36672319>> [Žiūrėta 2019 05 10].

„Venezuela says it will quit Organization of American States“ *New York Post* <https://www.washingtonpost.com/world/the_americas/venezuela-protesters-hit-by-tear-gas-vow-to-keep-pressure-on-government/2017/04/26/c6fbdcaa-29ee-11e7-9081-f5405f56d3e4_story.html?utm_term=.b36a8f0f2629> [Žiūrėta 2019 05 10].

Vinogradnaitė, Inga, *Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas*, Vilnius, 2006.

Vogel, Kenneth P., „Former Trump campaign chief's firm quietly inked Citgo deal“, 2017. <<https://www.politico.eu/article/former-trump-campaign-chiefs-firm-quietly-inked-citgo-deal/>> [Žiūrėta 2019 01 19].

“WHAT IS A HUMANITARIAN EMERGENCY?” <<https://www.humanitariancoalition.ca/info-portal/factsheets/what-is-a-humanitarian-crisis>> [Žiūrėta 2019 04 28].

Summary

U.S. and Venezuela Relations: Venezuela in U.S. Foreign Policy in 2017

U.S. relations towards Venezuela are being driven by various different factors, including clash of identities and long-lasting economic partnership. Evolving crisis in Venezuela draws attention of international society to the United States that has huge economic and military power in South America. After change of President's administration in U.S., harsh critic are being addressed to Nicolas Maduro regime from the official legislative and executive branches in U.S. However, transition or previous administration of Barack Obama to Donald Trump is not very often discussed and most of the international attention is being concentrated on current political status between these two countries.

Looking into foreign policy instruments, sanctions are usually being used as a political statement because economical factor may hit not only targeted entity, but also a body issuing those sanctions. The first huge statement made by Trump administration towards Venezuela is presidential order that issues specific sanctions regime prohibiting new debt or equity within specific period of time to Venezuelan state owned oil company Petroleos de Venezuela. This move has been announced at the end of August, 2017, but we must have in mind that these sanctions should be still counted as a political statement more than a huge economically effective stroke.

Further research in this topic requires deeper analysis of literature and bilateral relations of U.S. and Venezuela that is presented in this thesis. The starting point for the research of official speeches is a concept of threat that has been adopted from J. Corrales and C. A. Romero research model for U.S.-Venezuela relations in Bush and Obama era. Given that current political situation could not count Maduro regime as non threat, the question is how threat is being expressed by U.S. institutions – whether critic for Venezuelan crisis should only be an escalation of problem and support for Maduro opposition or we could read from the official speeches that more effective actions must be taken despite of economic factor. Looking into the causality format of presidential executive order, it has been chosen to make research according to human right violations, responsibility to act and violation of democratic order topics.

Congress (both Senate and House of Representatives), Bureau of Western Hemisphere Affairs and The White House has been chosen as main institutions for the research to represent legislative and executive branches of U.S. policy. Discourse analysis of these official documents has been performed in order to represent how main U.S. institutions talk and formulate foreign policy towards Venezuela in the first eight months of 2017.

Even though Maduro regime is counted as threat, Congress escalates the problem promoting international actions more than international ones, but no harsh actions are being proposed in the

official discourse. Likewise, executive branch's main point during these eight months is elections to Venezuelan General Assembly which showed that more of the reactive approach is being used. Prior to this point, U.S. executive branch government officials were referring more to international community and looking for excuses to shift their responsibilities to other countries in the region. However, election has shown that responsibility should mostly be taken by U.S. even if the imposed sanctions itself were not so economically effective.

This research has shown that the U.S. foreign policy on Venezuela is still close to the previously used concept of *talk softly, sanction softly* policy and even though the criticism has become heavier, the actions taken by U.S. are referring to the reactive approach as the economic relationship is still playing in the back. This conclusion draws the path of U.S. policy towards Venezuela and may still be taken in future unless more critical aspects of Venezuelan crisis evolves.